ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ἔτος 73ον ΙΟΥΝΙΟΣ, 1937. Ἀριθ. 6

ΤΟ Α ΚΑΙ ΤΟ Ω.

«Ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω, ἀρχὴ καὶ τέλος, λέγει ὁ Κύριος, ὁ Ὢν καὶ ὁ Ἦν καὶ ὁ Ἐρχόμενος, ὁ Παντοκράτωρ». (Ἀποκ. α′. 8)

[Ἀνάγνωθι Ἡσ. μδ′. 1—22. Ἀποκ. α′. 1—20, β′. 8, κα′. 6, κβ′. 13].

Οἱ προκείμενοι τῆς μελέτης ταύτης λόγοι ἐλαλήθησαν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τὴν ἀνάστασιν καὶ ἀνάληψιν Αὐτοῦ. Εἶναι λόγοι, οὓς ἤκουσεν ὁ ἐπιστήθιος μαθητὴς ἐν τῇ θαυμαστῇ ὁράσει κατὰ τὴν εὐλογημένην ἐκείνην Κυριακὴν ἡμέραν, καθ᾿ ἣν ἐν ᾧ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐλάτρευε τὸν Θεόν, ἦλθε διὰ τῆς χάριτος εἰς ἔκτασιν πνευματικήν, εἶδεν ὡς ἐν μεγαλοπρεπεῖ πανοράματι καὶ ὡς ἐπὶ κινηματογραφικῆς ὀθόνης παρελαύνοντα ἐνώπιον αὐτοῦ τὰ γεγονότα τοῦ μέλλοντος, ἔλαβε δὲ τὴν ὑστάτην ἀποκάλυψιν τοῦ Θεοῦ διὰ τὰ ἐπὶ γῆς τέκνα Αὐτοῦ, τὰς ὑστάτας ἐκμυστηρεύσεις τοῦ Σωτῆρος πρὸς τὴν ἐπὶ γῆς ἐκκλησίαν Αὐτοῦ, ἀναφορικῶς πρὸς τὰς ἐσχάτας ἡμέρας, συνεπληρώθη δὲ οὕτως ἡ Καινὴ Διαθήκη, καὶ ἐτέθη ἡ σφραγὶς τοῦ ἀναλλοιώτου καὶ ἀμεταβλήτου τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως διὰ τῶν σοβαρῶν ἐκείνων λόγων: «Μαρτύρομαι εἰς πάντα ἀκούοντα τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου· ἐάν τις ἐπιθέσῃ εἰς ταῦτα, ὁ Θεὸς θέλει ἐπιθέσῃ εἰς αὐτὸν τὰς πληγὰς τὰς γεγραμμένας ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ· καὶ ἐάν τις ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τῶν λόγων τοῦ βιβλίου τῆς προφητείας ταύτης, ὁ Θεὸς θέλει ἀφαιρέσῃ τὸ μέρος αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ βιβλίου τῆς ζωῆς καὶ ἀπὸ τῆς πόλεως τῆς ἁγίας καὶ τῶν γεγραμμένων ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ (Ἀποκ. κβ′. 18, 19).

Εἶναι οἱ προκείμενοι λόγοι ἐξόχως ἐκφραστικοί: ***τὸ Α καὶ τὸ Ω, ἀρχὴ καὶ τέλος*** καὶ κατωτέρω (ἐδ. 11) ***ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος.*** Καθὼς δηλαδὴ εἰς τὸ ἀλφάβητον ἡ ἀρχὴ εἶναι τὸ Α καὶ τὸ τέλος τὸ Ω, πᾶν δὲ ἄλλο γράμμα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης μεταξὺ τῶν δύο τούτων εὑρίσκεται καὶ περιλαμβάνεται ὑπ᾿ αὐτῶν, οὕτως ὡς πρὸς πᾶν θρησκευτικὸν ζήτημα καὶ ὑπὸ πᾶσαν θρησκευτικὴν ἔποψιν ὁ ***Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι τὸ πᾶν.*** Αὐτὸς εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ αὐτὸς τὸ τέλος. Αὐτὸς ὁ μόνος δυνάμενος νὰ ἀρχίσῃ τὴν πνευματικὴν ζωὴν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ Αὐτὸς ὁ μόνος δικαιούμενος νὰ φέρῃ αὐτὴν εἰς τὸ ἔνδοξον πέρας. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἐν ἑαυτῷ συγκεντρῶν πᾶν ὅ,τι πνευματικὸν δύναται ἢ δικαιοῦται ἡ ψυχὴ νὰ ποθήσῃ καὶ καλεῖται νὰ ἐπιζητήσῃ.

Ἂς σταθῶμεν πρὸς στιγμὴν καὶ σκεφθῶμεν ἕκαστος ὅτι οὗτοι εἶναι λόγοι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃν καλοῦμεν Κύριον ἡμῶν, καὶ ὅτι δὲν εἶπεν αὐτοὺς χάριν ῥητορικῆς ἐντυπώσεως, ἀλλὰ διότι ἀπαιτεῖ οὕτω νὰ σκεπτώμεθα καὶ νὰ αἰσθα-

νώμεθα περὶ Αὐτοῦ· καὶ πειραθῶμεν νὰ κατανοήσωμεν, ὅσον δυνάμεθα, τὸ περιεχόμενον τῆς διακηρύξεως Αὐτοῦ ταύτης.

Πᾶν ὅ,τι περιλαμβάνει ὁ πνευματικὸς βίος τοῦ Χριστιανοῦ ἀνάγεται εἰς τὰ τρία ἐκεῖνα, ἅπερ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἀναφέρει διὰ τοῦ Ἀποστόλου ὡς τὰ σπουδαιότατα: «Νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη· τὰ τρία ταῦτα». Θὰ ἴδωμεν δὲ ὅτι ἡ ἐν λόγῳ διακήρυξις τοῦ Σωτῆρος περὶ ἑαυτοῦ εἰς τὰ τρία ταῦτα πλήρως ἐφαρμόζεται, ὥστε Αὐτὸς δέον νὰ κατέχῃ τὸν ὅλον βίον τοῦ Χριστιανοῦ.

Α΄. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι τὸ Α καὶ τὸ Ω τῆς πίστεως. Αἱ Γραφαὶ περιέχουσι πολλὰς ἀληθείας ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ ἀποκαλυφθείσας, ἃς δεχόμεθα διὰ πίστεως· ἀλλὰ πασῶν τὸ κέντρον καὶ τὸ ἐγγύτατον ἢ ἀπώτατον ἀντικείμενον εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Αὐτὸς οὕτως ἐδήλωσε λαλῶν πρὸς τοὺς Ἱεροσολυμίτας: «Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς... καὶ ἐκεῖναι εἶναι αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ» (Ιω. ε΄. 39).

Αἱ Γραφαὶ διδάσκουσιν ὅτιε ἴμεθα πεπτωκότες καὶ γεννώμεθα ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ, οὐχὶ ἁπλῶς ἵνα μάθωμεν αὐτό, οὐδ᾽ ἵνα καταστῶμεν δυστυχεῖς πληροφορούμενοι περὶ τῆς ἰδίας ἡμῶν ἀθλιότητος· ἀλλ᾽ ἵνα κατανοήσωμεν τὴν ἀπόλυτον ἀνάγκην τοῦ Σωτῆρος, ὃν πρὸς ἡμᾶς ἐξαγγέλλουσιν.

Αἱ Γραφαὶ διακηρύττουσιν ὅτι εἷς μόνος εἶναι ὁ Σωτήρ, ὁ ἐνανθρωπήσας Θεός· αὐτὸς εἶναι ἡ ὁδός, δι᾽ ἧς μόνης δύναται ὁ πεπτωκὼς ἄνθρωπος νὰ ἔλθῃ πρὸς τὸν Πατέρα καὶ γένηται εὐπρόσδεκτος (Ἰω. ιδ΄. 6), καὶ ὅτι «δὲν ὑπάρχει δι᾽ οὐδενὸς ἄλλου ἡ σωτηρία· διότι ***οὐδὲ ὄνομα ἄλλο*** εἶναι ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδομένον μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, διὰ τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ σωθῶμεν» (Πράξ. δ΄. 12). Πᾶν ἄλλο λοιπὸν μέσον σωτηρίας ἢ βοηθείας ἐπινοούμενον ἢ εἰσαγόμενον ὑπ᾽ ἄλλων εἶναι ψευδὲς καὶ πάντῃ ἀνίσχυρον. Μόνος ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ Σωτήρ, ***καὶ εἶναι ἀρκετός!*** Ἰατρός τις ἐπισκεπτόμενος εὐσεβῆ Χριστιανὸν ἐπικινδύνως ἀσθενοῦντα καὶ βλέπων αὐτὸν τόσον ὑπομονητικὸν καὶ τόσον ἕτοιμον καὶ διὰ τὸν θάνατον, ἠρώτησεν αὐτὸν πῶς κατώρθωσε νὰ μορφώσῃ τοιαύτην ἀταραξίαν ψυχῆς. Ὁ ἀσθενὴς ἀπεκρίθη: «Ἰατρέ, αἰσθανόμενος τὴν βαρεῖάν μου ἀσθένειαν καὶ πληροφορηθεὶς περὶ τῆς ἱκανότητός σας, ἐνεπιστεύθην τελείως εἰς ὑμᾶς τὴν θεραπείαν μου. Οὕτως ἀκριβῶς ἔχω πράξῃ πρὸ πολλοῦ περὶ τῆς ψυχῆς μου καὶ τῆς ὅλης μου ὑπάρξεως, ἐμπιστευθεὶς εἰς τὸν Χριστόν. Ἐκεῖνος ἐνήργησε τὴν θεραπείαν καὶ μοὶ ἔδωκε τὴν ἀταραξίαν ταύτην. Καθὼς δὲ δὲν συμπληρῶ τὴν ἰδικήν σας θεραπείαν δι᾽ οἱασδήποτε ἰδικῆς μου ἐπινοίας ἢ συμβουλῆς ἄλλου τινός, οὕτω γνωρίζω ὅτι εἶναι τελεία καὶ πλήρης καὶ ἡ ἰδική Του σωτηρία». Ἀληθῶς πᾶσα ἐλπὶς τῆς ψυχῆς εἰς ἄλλο πρόσωπον ἢ πρᾶγμα πλὴν τοῦ Χριστοῦ εἶναι σημεῖον ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐπίστευσεν ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι τέλειος καὶ ἀρκετὸς Σωτήρ.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι τὸ Α καὶ τὸ Ω, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τῆς σωτηρίας, μόνος Αὐτὸς σῴζων καὶ σῴζων διαρκῶς καὶ τελείως. Παντὸς ἄλλου ἐνέργεια καὶ βοήθεια ἀποκλείεται, ὡς περιλαμβάνουσα δυσπιστίαν περὶ τῆς ἐπαρκείας ἢ προθυμίας τοῦ κηρυττομένου ἑνὸς Σωτῆρος. Τὸ καταφεύγειν εἰς ἄλλους εἴτε ζῶντας εἴτε τεθνεῶτας, ὅπως ἐξασφαλίσῃ τις δι᾽ αὐτῶν σωτηρίαν ψυχῆς ἢ

πνευματικὴν ὠφέλειαν, ὡς καὶ τὸ στηρίζεσθαι εἰς θρησκευτικὰς πράξεις καὶ τυπικὰς συνηθείας, ὑποβιβάζει τὴν ἀξίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀντίκειται πρὸς τὴν διακήρυξιν Αὐτοῦ ὅτι Αὐτὸς εἶναι τὸ Α καὶ τὸ Ω, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τῆς πίστεως.

Κατὰ τοὺς Ἀποστολικοὺς χρόνους ὑπῆρχον πολλοὶ ἐξ Ἰουδαίων Χριστιανοί, οἵτινες ἐπέμενον ἐπιβάλλοντες τὰς τυπικὰς συνηθείας τῆς Παλαιᾶς Οἰκονομίας εἰς τοὺς ἐκ τῶν ἐθνῶν ἀσπαζομένους τὸν Χριστιανισμόν· ἡ δὲ τάσις αὕτη ἀνενεώθη ἐν μέρει καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους. Κατὰ τῆς ἀντιλήψεως ταύτης κατεξανέστησαν οἱ Ἀπόστολοι, διαβλέποντες ἐν αὐτῇ ἀνατροπὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὅταν ἐγὼ διά τινος θρησκευτικῆς μου πράξεως, ἔτι καὶ ἂν αὕτη διετάχθη ποτὲ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἐλπίζω ὅτι θὰ τύχω τῆς Θείας εὐμενείας ἢ ὅτι θὰ καλύψω τὰ ἁμαρτήματά μου, ἔγεινα ἐγὼ σωτὴρ ἐμαυτοῦ καὶ ζητῶ ἐμπράκτως νὰ διαψεύσω, ὅπερ Αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ διεκήρυξεν, ὅτι εἶναι τὸ Α καὶ τὸ Ω, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος. Τόσον δὲ σφοδρῶς δυσαρεστεῖται τὸ Ἅγιον Πνεῦμα διὰ τὴν προσπάθειαν ταύτην τοῦ ἀνθρώπου, ζητοῦντος οἱονεὶ νὰ συμπληρώσῃ τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ, ὥστε περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἁμαρτήματος δὲν μετεχειρίσθη τοσοῦτον αὐστηρὰν γλῶσσαν ὅσον περὶ αὐτοῦ, ὡς βλέπομεν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς πρὸς Γαλάτας, πρὸς Φιλιππησίους καὶ πρὸς Κολοσσαεῖς.

Ἐὰν ὁ Χριστὸς ἦναι ὄντως διὰ σὲ τὸ Α καὶ τὸ Ω τῆς πίστεως, θὰ στηρίζῃσαι μόνον ἐπ᾿ Αὐτοῦ καὶ δὲν θὰ βασίζῃς ἐλπίδας ἐπὶ πραγμάτων ὁρατῶν καὶ ψηλαφητῶν, ἀφ᾿ οὗ ὁ Χριστιανὸς περιπατεῖ διὰ πίστεως, οὐχὶ διὰ τῆς ὄψεως (Κορ. Β΄. ε΄. 7). Ὁ χρυσοθήρας ἀπέρχεται εἰς τὴν χρυσοφόρον χώραν, ἐγκαταλείπων ἀναπαύσεις καὶ οἰκείους προσφιλεῖς, καὶ ὑποβάλλεται εἰς κακουχίας καὶ στερήσεις, ἐπειδὴ εἶδε τοὺς ἐκεῖθεν ἐπιστρέψαντας καὶ ἃ συναπεκόμισαν σπουδαῖα κέρδη· ἀλλ᾿ ὁ Χριστιανὸς παραδίδεται εἰς τὸν Χριστὸν διὰ τῆς πίστεως. Ἁρμόζει λοιπὸν ἡ πίστις αὐτοῦ αὕτη νὰ ᾖ ὁλοσχερής. Μὴ ζήτει λοιπὸν ἄλλο καταφύγιον, μὴ ζήτει ἄλλο μέσον σωτηρίας, ἄλλην πηγὴν πνευματικῆς βοηθείας καὶ χάριτος. Ἀφ᾿ οὗ ἔχεις τὸν Χριστόν, ἀρκέσθητι εἰς Αὐτόν. Εἶναι τὸ Α καὶ τὸ Ω τῆς πίστεώς σου.

Β΄. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι τὸ Α καὶ τὸ Ω τῆς ἀγάπης. Ὑπάρχουσι διὰ τὸν Χριστιανὸν πολλὰ πρόσωπα ἄξια ἀγάπης. Οἱ συγγενικοὶ δεσμοὶ προϋποθέτουσιν ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν πραγματικὴν μεταξὺ τῶν οἰκείων. Ἡ ἀληθὴς οἰκογένεια ἐξ ὑπαρχῆς ἱδρύεται διὰ τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου αἰσθήματος, ὅπερ μυστηριωδῶς ἀναπτυσσόμενον μεταξὺ δύο ξένων πρὸς ἀλλήλους προσώπων συνάπτει τὰς καρδίας αὐτῶν οὕτω στενῶς, ὥστε νὰ ζῶσι σκεπτόμενοι καὶ φροντίζοντες περὶ ἀλλήλων, ἡ δὲ ἀφοσίωσις αὕτη διὰ τοῦ νομίμου γάμου ἀποτελεῖ τὴν βάσιν ἀληθοῦς ἀνθρωπίνης οἰκογενείας. Καθ᾿ ὅσον δὲ ἀναπτύσσεται καὶ πολλαπλασιάζεται ἡ οἰκογένεια, εὐρύνεται καὶ ἡ καρδία τῆς μητρὸς καὶ τοῦ πατρός, ἐξανθεῖ ἡ ἀγάπη τῶν ἀδελφῶν πρὸς ἀλλήλους, μορφοῦται κύκλος συγγενικός, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εἶναι φυσικὸν νὰ σχηματίζηται πολύτιμον δίκτυον ἀγάπης καὶ εὐμενείας, μόνον δὲ ἕνεκα τῆς μεγάλης διαφθορᾶς τῆς ἁμαρτίας οἱ συγγενικοὶ δεσμοὶ ἐμφανίζονται πολλάκις λίαν χαλαροί, οὐχὶ δὲ σπανίως φθόνος καὶ μῖσος παρουσιάζονται ἐκεῖ ἔνθα μόνον ἀγάπην ἀνέμενέ τις νὰ ἴδῃ.

Ὑπάρχουσι λοιπὸν πολλὰ πρόσωπα, ἅτινα ἁρμόζει νὰ ὦσιν ἀντικείμενα ἀγάπης διὰ τὸν Χριστιανόν, καθ' ὅσον συνδέονται μετ' αὐτοῦ διὰ συγγενείας. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἄλλα πρόσωπα ἐκτὸς τοῦ συγγενικοῦ κύκλου, μεθ' ὧν συνδέεται διὰ ἁγνῆς φιλίας ὡς ἐκ τῶν κοινῶν φρονημάτων· ἔτι δὲ μᾶλλον πρόσωπα ὁμολογοῦντα τὸν αὐτὸν Σωτῆρα καὶ ἔχοντα τὸν αὐτὸν ἐν οὐρανοῖς Πατέρα, μεθ' ὧν συνδέεται διὰ τῶν βαθυτάτων δεσμῶν τῆς πνευματικῆς συγγενείας καὶ ἀδελφότητος. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα τὰ ἀγαπητὰ πρόσωπα ἔχουσι καὶ πρέπει νὰ ἔχωσι διὰ τὸν Χριστιανὸν δευτερεύουσαν θέσιν κατὰ πολύ. Ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς καρδίας ὑπάρχει καὶ πρέπει νὰ ὑπάρχῃ εἷς μόνος, ὁ Χριστός· «τὸν ὁποῖον, ἂν καὶ δὲν εἴδετε, ἀγαπᾶτε· εἰς τὸν ὁποῖον, ἂν καὶ τώρα δὲν βλέπετε αὐτόν, πιστεύοντες ὅμως ἀγγαλλιᾶσθε μὲ χαρὰν ἀνεκλάλητον καὶ ἔνδοξον» (Πέτρ. Α΄. α΄. 8). Ἐνταῦθα ἐξηγεῖται ἡ ἀφοσίωσις καὶ εὐσταθεία τῶν μαρτύρων, καὶ ὅταν ἔτι ἠναγκάζοντο χάριν τοῦ Χριστοῦ νὰ ἐγκαταλίπωσι τὰ πλέον ἀγαπητὰ πρόσωπα, ὡς ἡ Καρχηδονία Περπέτουα τὸ θηλάζον αὐτῆς βρέφος, ἀνθισταμένη συγχρόνως εἰς τὰς θερμὰς παρακλήσεις τοῦ γέροντος πατρός της. Ἀλλ' ἡ ἐποχὴ τῶν μαρτύρων δὲν παρῆλθε· καὶ σήμερον εἰς πολλὰς περιστάσεις καλεῖταί τις νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς τῶν οἰκείων καὶ φιλτάτων.

Πλουσίου τινὸς γαιοκτήμονος οἱ ἄνθρωποι ἦσαν λίαν ἀφωσιωμένοι. Φίλος τις παρατηρήσας τοῦτο ἠρώτησεν αὐτόν: «Ποῖον μυστικὸν θέλγητρον κατέχεις, ὥστε νὰ ἀγαπᾶσαι τόσον ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων σου; Διακοσίους ἀνθρώπους ἐὰν ἔχῃς, ὅλοι εἶναι ἕτοιμοι καὶ νὰ ἀποθάνωσι διὰ σέ.» Ἐκεῖνος ἀπεκρίθη: «Διακοσίας ζωὰς ἐὰν εἶχον, θὰ ἐθυσίαζον αὐτὰς ὅλας διὰ νὰ μὴ πάθῃ τις ἐξ αὐτῶν τὸ ἐλάχιστον κακόν». Οὕτως ἐξηγεῖτο ἡ ἀφοσίωσις αὐτῶν. Ἠγάπων αὐτόν, διότι αὐτὸς τοὺς ἠγάπα. Ἀλλ' ἦσαν ἐπὶ τέλους ἄνθρωποι, καὶ αὐτὸς καὶ ἐκεῖνοι· ὁ Χριστὸς ὅμως, ἐγκαταλιπὼν τὸν θρόνον καὶ τὴν δόξαν Αὐτοῦ καὶ θυσιασθεὶς ὑπὲρ ἡμῶν, ὑπερεξηκόντισε πᾶν εἶδος ἀγάπης. Πῶς λοιπὸν νὰ μὴ ἀγαπῶμεν Αὐτὸν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ τοσοῦτον, ὥστε μηδ' ἡ ἐλαχίστη σύγκρισις νὰ ᾖ δυνατὴ μεταξὺ τῆς πρὸς Αὐτὸν καὶ τῆς πρὸς οἱονδήποτε ἄλλον ἀγάπης ἡμῶν;

Ἐὰν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀποτελῇ τὸ Α καὶ τὸ Ω τῆς ἀγάπης ἡμῶν, τότε ὅλος ἡμῶν ὁ βίος, ὁ ἐν τῷ φανερῷ καὶ ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ, θὰ διευθύνηται οὐχὶ ὑπὸ τοῦ ἀτομικοῦ ἡμῶν συμφέροντος, οὐχὶ ὑπὸ τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ πέριξ κόσμου, οὔτε κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν σχέσεων ἡμῶν, οὔτε κατὰ τὰ ἰδιαίτερα ἡμῶν σχέδια καὶ τὰς ἀτομικὰς ἡμῶν βλέψεις, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ θελήματος Αὐτοῦ καὶ κατὰ τὰ συμφέροντα τοῦ ἔργου Αὐτοῦ. Ὁπόταν δὲ κληθῇ ὁ τοιοῦτος νὰ θυσιάσῃ τι χάριν τοῦ Κυρίου καὶ τῆς δόξης Αὐτοῦ, πράττει αὐτὸ μετὰ χαρᾶς, ἣν ὁ κόσμος ἀδύνατον νὰ κατανοήσῃ καὶ ἐξηγήσῃ.

Γ΄. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι τὸ Α καὶ τὸ Ω τῆς ἐλπίδος. Ὡς εὑρίσκεται ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τῆς διηνεκοῦς πάλης καὶ τῶν ἀτελευτήτων ἀγώνων, τὸ βλέμμα του ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον στρέφει πρὸς τὸ μέλλον. Σπανίως εὑρίσκει τὸ παρὸν ὁποῖον τὸ ἐπεζήτησεν ἢ τὸ ὠνειροπόλησε. Καὶ αὐτὸς ὁ ἀναβὰς εἴς τι ὕψος ἐπιτυχίας καὶ εὐημερίας βλέπει ἐνώπιον αὐτοῦ ὑψηλοτέρας κορυφὰς καλούσας αὐτὸν πρὸς ἀνάβασιν· ἔτι δὲ μᾶλλον ὁ συναντῶν ἀτυχήματα καὶ περι-

στάσεις ἀντιξόους παρηγορεῖται σκεπτόμενος ὅτι τὸ μέλλον θὰ φανῇ εὐμενέστερον. Ὅτε ἐκ τοῦ πίθου τῆς Πανδώρας ἐξαπελύθησαν κατὰ τὸν μῦθον πάντα τὰ κακά, ἡ Ἐλπὶς ὑπελείφθη τὸ μόνον ἀγαθὸν ὡς μερὶς τῶν θνητῶν. Ἀλλὰ πόσον μικρὰ καὶ εὐτελῆ εἶναι τὰ ἀντικείμενα τῆς ἐλπίδος τῶν πλείστων ἀνθρώπων! Ἐν ᾧ γινώσκουσιν ἑαυτοὺς θνητοὺς κατὰ τὸ σῶμα, ἀθανάτους δὲ κατὰ τὴν ψυχήν, ἡ ἐλπὶς αὐτῶν ἀποβλέπει εἰς τὴν ἀπόκτησιν καὶ ἀπόλαυσιν τῶν προσκαίρων ἀγαθῶν τῆς παρούσης ἐφημέρου ζωῆς, ἅπερ ἑκόντες ἄκοντες ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἐγκαταλίπωσι, περὶ δὲ τῶν σχετιζομένων πρὸς τὴν αἰώνιον καὶ ἀτελευτήτον αὐτῶν μετὰ θάνατον ὕπαρξιν ὅλως ἀδιαφοροῦσι, καὶ τὴν ψυχὴν ὥς τι μηδαμινὸν καὶ ἄνευ ἀξίας πρᾶγμα παρατρέχουσιν. Οὐδὲ σωφρονίζονται βλέποντες ἔν τε τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν πείρᾳ καὶ τῇ τῶν ἄλλων ὅτι κατὰ τὸ πλεῖστον ἡ τοιαύτη ἐλπὶς τυγχάνει ἀπατηλή, τέρπουσα τὸν ἄνθρωπον ὅσον τὸν μορφινομανῆ τὰ ὡραῖα ὄνειρα, ἅπερ βλέπει ἐν ὅσῳ διατελεῖ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ φαρμάκου.

Ὑπάρχουσι βεβαίως καὶ οἱ στρέφοντες τὸ βλέμμα πρὸς τὸ αἰώνιον μέλλον καὶ ἐπιζητοῦντες τὴν ἐξασφάλισιν αὐτοῦ· ἀλλ᾽ οἱ πλεῖστοι δυστυχῶς τελείως ἀγνοοῦσι τήν τε φύσιν τῆς οὐρανίου εὐτυχίας καὶ τὸ μέσον πρὸς ἐξασφάλισιν αὐτῆς. Μηδέποτε διδαχθέντες ὅτι ὁ πνευματικὸς οὐρανὸς εἶναι ἡ παρουσία τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ μετ᾽ Αὐτοῦ ἀκώλυτος συγκοινωνία, καὶ ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τοιοῦτον οὐρανόν, ἐὰν μὴ γεννηθῇ ἄνωθεν, ἐὰν μὴ πραγματικῶς ἀναγεννηθῇ δι᾽ Ἁγίου Πνεύματος, νομίζουσιν ὅτι διά τινων ἀγαθοεργιῶν καὶ διά τινων ἱεροτελεστιῶν ἐξασφαλίζονται διὰ τὸ αἰώνιον μέλλον.

Τοῦ ἀληθοῦς Χριστιανοῦ ἡ ἐλπὶς ἔχει ἀντικείμενον μὲν τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ αἰώνιον συμβίωσιν, βάσιν δὲ τὸ τετελεσμένον ἔργον τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐχέγγυον τὴν ἐντὸς αὐτοῦ ἐνεργηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀνακαίνισιν. Ἡ τοιαύτη ἐλπὶς δὲν καταισχύνει, διότι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐκκεχυμένη ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ τὸ Πνεῦμα συμμαρτυρεῖ μετὰ τῆς συνειδήσεως περὶ τοῦ βασίμου αὐτῆς (Ρωμ. ε΄. 5, η΄. 16).

Διὰ τῆς ἀναγεννήσεως ὁ Χριστιανὸς ἑνοῦται μετὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ χάριτι Αὐτοῦ καθίσταται τέκνον τοῦ Θεοῦ, ὥστε ἐν ἀληθείᾳ νὰ καλῇ τὸν Θεὸν Πατέρα αὐτοῦ· καθὼς δὲ ὁ ἐνανθρωπήσας Υἱὸς εἶναι κληρονόμος πάντων, οὕτω καὶ ὁ δι᾽ αὐτοῦ κατὰ χάριν υἱοθετηθεὶς καθίσταται συγκληρονόμος τοῦ Χριστοῦ. Εἶναι ἀδύνατον εἰς τὸν ἀνθρώπινον νοῦν νὰ περιλάβῃ πᾶν ὅ,τι σημαίνει ἡ ἔκφρασις αὕτη. Πάντα τὰ δημιουργήματα, ὁρατὰ καὶ ἀόρατα, εἶναι οὕτως εἰπεῖν ἡ περιουσία τοῦ Θεοῦ, ὁ δὲ ἐνανθρωπήσας Υἱὸς εἶναι ὁ κληρονόμος πάντων (Ἑβρ. α΄. 2) καὶ οἱ εἰς Αὐτὸν πιστεύοντες καὶ διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ ἀναγεννηθέντες εἶναι οἱ συγκληρονόμοι (Ρωμ. η΄. 17, Πέτρ. Α΄ α΄. 3, 4)· τοιαύτη δὲ ὕψωσις βεβαίως συμπεριλαμβάνει καὶ ἀνάλογον τελειοποίησιν τῆς φύσεως τῶν εἰς κατοχὴν τοιαύτης κληρονομίας εἰσερχομένων. Εἶναι λοιπὸν ἀσύλληπτος ἡ ἔκτασις τῆς μελλούσης εὐδαιμονίας τῶν σεσωσμένων· ἀλλ᾽ ἐν μέσῳ ὅλου τούτου τοῦ ἀνεκδιηγήτου πλούτου ὑπερεξέχει ὡς κέντρον τῆς ἀπολαύσεως ὁ Ἰησοῦς Χριστός· αὐτὸς εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ ἀτελεύτητον τέλος τῆς ἀρρήτου ἐκείνης ἀπολαύσεως.

Ὁ Κύριος λέγει: «Ἐγὼ εἶμαι τὸ Α καὶ Ω». Ἂς συναινέσωμεν καὶ ἡμεῖς. Ἂς δεχθῶμεν νὰ καταστῇ Αὐτὸς δι᾿ ἡμᾶς τὸ Α καὶ τὸ Ω ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν. Ἂς ἀρχίσωμεν δὲ ἐν τούτῳ ὀρθῶς, ἀποφασίζοντες ἀμετακλήτως νὰ ἦναι Αὐτὸς δι᾿ ἡμᾶς τὸ Α καὶ τὸ Ω τῆς ***πίστεως*** ἡμῶν, τῶν πεποιθήσεων ἡμῶν, τῆς σωτηρίας ἡμῶν. Ἐγκαταλείποντες πᾶν ἄλλο μέσον σωτηρίας, ἂς συγκεντρώσωμεν εἰς Αὐτόν, εἰς τὸ πρόσωπον Αὐτοῦ καὶ εἰς τὸ ἔργον Αὐτοῦ, πᾶσαν ἡμῶν πεποίθησιν. Τότε Αὐτὸς θὰ καταστῇ τὸ Α καὶ τὸ Ω τῆς ***ἀγάπης*** ἡμῶν, καὶ οὐδεμία θυσία ὑπὲρ Αὐτοῦ θὰ ἦναι δι᾿ ἡμᾶς βαρεῖα οὐδὲ ἁμαρτία τις προσφιλής, καὶ Αὐτὸς θὰ ἦναι τὸ Α καὶ Ω τῆς ***ἐλπίδος*** ἡμῶν, ἥτις θὰ στηρίζῃ τὰς καρδίας ἡμῶν καὶ ἐνθαρρύνῃ ἡμᾶς εἰς τοὺς ἀγῶνας ἡμῶν.

(Χριστ. Μελέται, Β΄. σελ. 7—14) ***Ξ. Π. Μόσχου.***

Η ΝΕΑ ΚΑΡΔΙΑ

«Θέλω δώσει εἰς ἐσᾶς καρδίαν νέαν· καὶ πνεῦμα νέον θέλω ἐμβάλει ἐν ὑμῖν, καὶ ἀποσπάσας τὴν λιθίνην καρδίαν ἀπὸ τῆς σαρκός σας, θέλω δώσει εἰς ἐσᾶς καρδίαν σαρκίνην.....» (Ἰεζεκιὴλ 36:29).

Τί εἶναι καρδία; Εἰς τὴν Ἁγ. Γραφὴν χρησιμοποιεῖται ἡ λέξις διὰ νὰ περιγραφῇ ἡ ἐσωτερικὴ φύσις τοῦ ἀνθρώπου, ἡ μυστικὴ ἕδρα τῆς διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς αὐτοῦ ὑποστάσεως.

Σωματικῶς καρδία εἶναι τὸ κέντρον τῆς ζωϊκῆς ὑπάρξεως, πνευματικῶς δὲ τὸ ἀόρατον κέντρον τῆς σκέψεως καὶ τῆς θελήσεως.

Οὕτω περιγράφεται ἐν τῇ Ἁγ. Γραφῇ ὡς τὸ ὄργανον καὶ ἡ ἕδρα τῆς σκέψεως, τοῦ λογικοῦ καὶ τῆς μνήμης. Ὁ ἄνθρωπος παρουσιάζεται ὡς διαλογιζόμενος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ («Τί διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;» Λουκ. ε΄ 22), ὡς νοῶν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἢ ὡς μὴ νοῶν, καὶ ὡς ἀποταμιεύων τὴν πεῖραν αὐτοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. (Παραβ. Ματθ. 13^{15}, Μάρκ. $6.^{52}$, Λουκ. 1^{19}).

Ἡ καρδία εἶναι ἡ ἕδρα τῶν συναισθημάτων καὶ τῶν παθῶν. Ἐκεῖ ἑδρεύει ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεόν, ἐκεῖ ἐπίσης ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν ὕλην. Εἶναι τὸ ὄργανον, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ ἄνθρωπος προσκολλᾶται εἰς τὸν οὐράνιον ἢ τὸν ἐπίγειον θησαυρόν. Ἐκεῖ φυλάττεται ἡ χαρὰ ἢ ἡ λύπη, συγχωρητικότης ἢ μῖσος καὶ ἐκδίκησις, ὑπερηφανία καὶ ταπείνωσις. Ἡ καρδία εἶναι ἡ πηγή, ἀπὸ τὴν ὁποίαν πηγάζει ὁ σκοπός, τὸ ἐλατήριον κάθε πράξεως. Εἶναι τὸ ὄργανον τῆς πνευματικῆς ὁράσεως καὶ ἀκοῆς.

Ἡ σκληρότης τῆς καρδίας ἐλέγχεται, διότι ἀποτελεῖ ἐμπόδιον εἰς τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας· ἐλέγχεται διὰ τὴν βραδύτητα, μὲ τὴν ὁποίαν δέχεται τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ λόγου Του.

«Σκληροτράχηλοι καὶ ἀπερίτμητοι τὴν καρδίαν!», εἶναι ἡ αὐστηρὰ ἐτυμηγορία τῆς Κ. Διαθήκης.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς διεκήρυξεν ὅτι τὸ πνευματικὸν καὶ ἠθικὸν πρόβλημα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι πρόβλημα καρδίας.

«Ἔσωθεν, εἶπεν, ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχονται οἱ πονηροὶ διαλογισμοὶ» (Ματθ. ιε΄. 19).

«Μακάριοι οἱ καθαροὶ ***τὴν καρδίαν,*** διότι αὐτοὶ θέλουσιν ἰδεῖ τὸν Θεόν».

Ἠδύνατο νὰ ἀναγνώσῃ τοὺς κεκρυμμένους διαλογισμοὺς τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐγνώριζεν ὅτι τὸ κακὸν ἑδρεύει ἐκεῖ.

Οἱ λόγοι τοῦ προφήτου Ἰεζεκιὴλ περιέχουν μίαν διαπίστωσιν τῆς καταστάσεως τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας ὡς εἶναι ἐκ φύσεως καὶ τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Θεοῦ περὶ τῆς μοναδικῆς θεραπείας: «Θέλω δώσει εἰς ἐσᾶς καρδίαν νέαν... ἀποσπάσας τὴν λιθίνην καρδίαν ἀπὸ τῆς σαρκός σας, θέλω δώσει εἰς ἐσᾶς καρδίαν σαρκίνην...»

Ἂς προσέξωμεν τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ὑπόσχεται μίαν ἐπιδιόρθωσιν τῆς παλαιᾶς καρδίας, ἀλλ᾽ ἀλλαγὴν ἐξ ὁλοκλήρου. Πρέπει νὰ γίνῃ ἀνατροπὴ τῆς παλαιᾶς καταστάσεως καὶ ἐγκατάστασις νέας ἐντελῶς. Ἐπανάστασις πρέπει νὰ συμβῇ εἰς τὰ βάθη τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως.

Ἀλλὰ τίς ἡ ἀνάγκη μιᾶς τόσον ριζικῆς μεταβολῆς; Δὲν θὰ ἦτο ἀρκετὴ μία ἐκπαίδευσις καὶ καθοδήγησις τῆς παραστρατημένης ἀνθρωπίνης φύσεως; Ἡ πτῶσις τοῦ ἀνθρώπου ὑπῆρξε τόσον μεγάλη, ἡ διαφθορὰ τῆς καρδίας του τόσον βαθεῖα, ὥστε πᾶσα ἐπιδιόρθωσις ἀπέβη ἀδύνατος. «Ἡ καρδία εἶναι ἀπατηλὴ ὑπὲρ πάντα καὶ σφόδρα διεφθαρμένη» (Ἱερεμ. ιζ΄. 9). Ὑποθέσατε ὅτι τὸ σπίτι σας ἔχει παλαιώσει τόσον πολὺ ὥστε ἀναγκάζεσθε νὰ καλέσητε μηχανικὸν διὰ νὰ τὸν συμβουλευθῆτε περὶ τοῦ τί χρειάζεται διὰ νὰ ἐπιδιορθωθῇ. Ὁ μηχανικὸς εὑρίσκει ὅτι ὑπάρχουν τόσαι ρωγμαὶ εἰς τοὺς τοίχους, τοιαύτη ἐρείπωσις εἰς τὴν ὀροφήν, ὅτι τὰ θεμέλια ἔχουν κλονισθῆ τόσον, ὥστε τὸ μόνον ποὺ ἀπομένει νὰ σᾶς συμβουλεύσῃ εἶναι νὰ κατεδαφίσητε ἐξ ὁλοκλήρου τὸ παλαιὸ σπίτι καὶ νὰ ἀνοικοδομήσητε ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐκ θεμελίων νέον. Ἡ παλαιὰ οἰκοδομὴ δὲν ἐπιδέχεται διόρθωσιν. Οὕτω πως ὁ Θεὸς εἰς τὴν διάγνωσίν Του περὶ ἀνθρώπου λέγει ὅτι θεραπεία δὲν ὑπάρχει καὶ ὅτι μία νέα φύσις εἶναι ἀνάγκη νὰ δοθῇ εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἐνῷ ἡ παλαιὰ πρέπει νὰ ἀποσπασθῇ ἀπὸ μέσα του. Πρέπει νὰ γίνῃ «νέον κτίσμα», ἐνῷ τὰ παλαιὰ πρέπει νὰ παρέλθουν.

Τὸ νὰ ἀναγνωρίσωμεν ὅτι ἡ παλαιὰ καρδία, τὴν ὁποίαν ἐκ φύσεως ἔχομεν, δὲν ἐπιδέχεται διόρθωσιν καὶ νὰ αἰσθανθῶμεν τὴν ἀνάγκην νέας καρδίας εἶναι τὸ πρῶτον βῆμα τῆς σωτηρίας.

Τὴν παλαιὰν καρδίαν ὁ προφήτης τὴν ὀνομάζει λιθίνην, πέτρινην καρδίαν. Θὰ ἐννοήσωμεν καλλίτερον τὸν χαρακτῆρά της, ἢ μᾶλλον τὸ κατάντημά της, ἐὰν ἐξετάσωμεν μερικὰ ἀπὸ τὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ τῆς πέτρας.

α΄) Ἡ πέτρα εἶναι ψυχρά. Ψυχρότης εἶναι τὸ ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν τῆς πέτρας. Καὶ ποία πέτρα εἶναι ψυχροτέρα ἀπὸ ἐκείνην, ἥτις ὑπάρχει εἰς τὸ ἀνθρώπινον στῆθος; Ψυχρὰ πρὸς τὸν Θεὸν τὸν εὐεργέτην της, ψυχρὰ πρὸς τὸν Σωτῆρα Χριστόν, ψυχρὰ πρὸς τὸν γείτονα καὶ ἀδελφόν.

Ὁ Θεὸς δὲν εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀγάπης μας, οὐδὲ προσπαθοῦμεν νὰ δείξωμεν εὐγνωμοσύνην πρὸς Ἐκεῖνον ὅστις ἐθυσιάσθη ὑπὲρ ἡμῶν. Πολλάκις ἦτο

ψυχρὸν τὸ κατάλυμά Του ὅταν ἔζησεν ἐπὶ τῆς γῆς. Πολλὰς νύκτας ἐπέρασεν εἰς τὸ ὕπαιθρον, ἔγειρε τὴν κεφαλήν Του ἐπάνω εἰς τὴν πέτραν ἑνὸς λόφου ἢ μιᾶς ἀκτῆς, συχνὰ κατεκλίνετο εἰς τὸ ψυχρὸν κατάστρωμα μιᾶς ἁλιευτικῆς λέμβου. Ἀλλὰ καμμία θέσις δὲν εἶναι διὰ τὸν Ἰησοῦν τόσον ψυχρά, ὅσον τὰ σκοτεινὰ διαμερίσματα μιᾶς ἀμετανοήτου καρδίας.

β') Ἡ πέτρα εἶναι σκληρά.

Ἡ φωτιὰ λυώνει τὸ κερί, τὸ νερὸ λυώνει τὸ σκληρὸ χῶμα· ἡ φλόγα καὶ τὸ σφυρὶ μαλακώνουν τὸν σίδηρον· ἀλλ' οὔτε ἡ φωτιὰ οὔτε τὸ νερὸ οὔτε τὸ σφυρὶ μαλακώνουν τὴν πέτρα. Παραμένει σκληρά. Δύναται νὰ συντριβῇ εἰς λεπτότατα τεμάχια ἀλλ' ἐξακολουθοῦν καὶ τὰ τεμάχια νὰ παραμένουν σκληρὰ—τόσον σκληρὰ ὅσον καὶ ἡ πέτρα ὁλόκληρος. Ἐπὶ χιλιάδας ἐτῶν εἶναι δυνατὸν τὰ κύματα τῆς θαλάσσης νὰ καταβρέχουν τὸν βράχον ἀλλ' ὁ βράχος παραμένει ὁ ἴδιος. Καὶ ἡ ἀνθρωπίνη καρδία εἶναι ἡ ἰδία. Τὰ κύματα τῆς ἀγαθῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ τὴν πλουτίζουν καθημερινῶς ἀλλὰ παραμένει ἀσυγκίνητος. Ἡ ἠχὼ τοῦ Εὐαγγελίου τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ φθάνει μέχρις αὐτῆς ἀλλὰ μένει ἀνεπηρέαστος. Τὸ πεῖσμα τὴν σκληρύνει καὶ δὲν ἐννοεῖ νὰ μαλακώσῃ καὶ ταπεινωθῇ ἐνώπιον τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἐγωϊσμὸς τὴν ἔχει ἀπολιθώσει. Εἶναι σκληρὰ λιθίνη καρδία.

γ') Ἡ πέτρα εἶναι νεκρά. Οὔτε αἰσθάνεται, οὔτε ἀντιλαμβάνεται, οὔτε κινεῖται. Ὁ γλύπτης κατεργάζεται τὸν λίθον, κάμνει ὡραῖον ἐκφραστικὸν ἄγαλμα, τὸ ὁποῖον εἶναι δυνατὸν νὰ ἐμπνεύσῃ τὸν ζῶντα ἄνθρωπον. Ἀλλ' ἐνώπιον τοῦ ἀγάλματος σκηναὶ χαρᾶς ἢ φρίκης εἶναι δυνατὸν νὰ λαμβάνουν χώραν, ἐνῷ ἐκεῖνο παραμένει ἀκίνητον καὶ ἀσυγκίνητον. Βρονταὶ ἀκούονται, κεραυνοὶ πίπτουν πέριξ τοῦ βράχου ἀλλὰ τὸν ἀφίνουν ἀναίσθητον. Αἱ γλυκύταται ἀκτῖνες τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου τὸν θωπεύουν ἀλλὰ δὲν τὰς ἀπολαμβάνει. Δὲν ὑπάρχει ἐντὸς τῆς πέτρας ζωή. Καὶ εἰς τὴν παλαιὰν ἐκ φύσεως καρδίαν ζωὴ δὲν ὑπάρχει. Εἶναι νεκρὰ ὡς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἀναίσθητος· «ἡμᾶς ὄντας νεκροὺς διὰ τὰς παραβάσεις καὶ ἁμαρτίας» (Ἐφεσ. β'. 1). Αἱ ἀκτῖνες τῆς ἀγάπης καὶ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ θωπεύουν τὸν ἁμαρτωλὸν καὶ ζητοῦν νὰ τὸν ἑλκύσουν, ἀλλὰ δὲν αἰσθάνεται. Αἱ ἀπειλαὶ τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἁγίας ὀργῆς Του προσπαθοῦν νὰ τὸν ἀφυπνίσουν ἀλλὰ παραμένει ἀσυγκίνητος. Εἶναι νεκρός.

Τοιαύτη εἶναι ἡ λιθίνη καρδία, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς προτίθεται νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου καὶ νὰ τὴν ἀντικαταστήσῃ διὰ μιᾶς νέας καρδίας. Τὴν νέαν αὐτὴν καρδίαν ὁ προφήτης τὴν ὀνομάζει «σαρκίνην». Καὶ ὅπως ἡ παλαιὰ καρδία εἶναι ψυχρὰ καὶ σκληρὰ καὶ νεκρά, οὕτως ἡ νέα καρδία ἡ «σαρκίνη» εἶναι θερμή, τρυφερὰ καὶ ζῶσα.

α') Ὅπως ἡ σὰρξ εἶναι θερμὴ καὶ ἡ νέα καρδία εἶναι θερμή, διότι τὴν θερμαίνει ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἡ ὑπερβαίνουσα πᾶσαν γνῶσιν. Αἱ ἀκτῖνες τῆς χάριτός Του διέλυσαν τοὺς πάγους τῆς ἀδιαφορίας καὶ ἀντικατέστησαν τὸ ψῦχος τῆς ἀπιστίας μὲ πίστιν θερμὴν καὶ πνεῦμα ζέον. Ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ τὴν διατηρεῖ θερμήν. Ὁ Σταυρός Του τὴν ἐφοδιάζει μὲ τὰ ἀπαραίτητα στοιχεῖα διὰ νὰ κρατῆται θερμὴ ὡς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ θερμὴ ὡς πρὸς τὸν πλησίον.

β') Εἶναι τρυφερὰ ὡς ἡ σάρξ, διότι ἔμαθε καὶ μανθάνει νὰ ἀκολουθῇ καὶ

μιμῆται τὸν Χριστόν, περὶ τοῦ ὁποίου ἐλέχθη ὅτι «κάλαμον συντετριμμένον δὲν θέλει θλάσει καὶ λινάριον καπνίζον δὲν θέλει σβέσει» (Ἡσ. μβ' 3). Ἡ νέα καρδία δὲν μένει ἀσυγκίνητος πρὸ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ οὐδὲ παραμένει σκληρὰ πρὸ τῶν ἀναγκῶν, αἱ ὁποῖαι ὑπάρχουν τριγύρω. Ὁ ἀτομισμὸς καὶ τὸ πεῖσμα, ἅτινα τὴν ἐσκλήρυναν, ἔχουν ἀποβληθῆ.

γ') Εἶναι ζῶσα ἡ νέα καρδία. Ὅπως εἰς τὴν σάρκα τοῦ ζῶντος ὀργανισμοῦ ρέει τὸ αἷμα καὶ τὴν ζωογονεῖ, οὕτω πως εἰς τὴν νέαν καρδίαν κυκλοφορεῖ ἡ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ. «Ἐγὼ εἶμαι ἡ ζωή». «Ἦλθον διὰ νὰ ἔχωσι ζωὴν» (Ἰωάν. ι'. 10). Ἐντὸς τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ ἀναγεννηθέντος συντελεῖται καθημερινὴ ἀνανέωσις τῶν πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν δυνάμεων. Ὁ πιστεύων εἰς τὸν Χριστὸν μετέβη ἀπὸ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν, διότι ἐγκατέλειψε τὰ ἔργα ἅτινα ἔφερον πνευματικὸν θάνατον καὶ παράγει ἔργα νέας ζωῆς διὰ τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Πῶς ἀποκτᾶται ἡ νέα καρδία; Πᾶς τις φέρει ἐκ φύσεως μίαν παλαιὰν— λιθίνην καρδίαν, ἡ ὁποία ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον σκληρύνεται διὰ τῆς ἐμμονῆς εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Ἀλλὰ πῶς νὰ λυτρωθῇ ἐξ αὐτῆς καὶ νὰ ἀποκτήση τὴν νέαν; Τί πρέπει νὰ κάμω; Ποῦ νὰ μεταβῶ διὰ νὰ τὴν εὕρω; Τί νὰ δώσω εἰς ἀντάλλαγμα διὰ νὰ μοὶ δοθῇ; Ἡ νέα καρδία δίδεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ***δωρεάν.*** «Θέλω ***δώσει*** εἰς ἐσᾶς καρδίαν νέαν». Ἀρκεῖ νὰ σταθῶμεν πρὸ τοῦ Θεοῦ μὲ διάθεσιν νὰ ὑποστῶμεν τὴν ἐπέμβασίν Του. Ἐκεῖνος ἀποσπᾷ διὰ τῆς δυνάμεώς Του τὴν παλαιὰν καὶ ἐγκαθιστᾷ διὰ τῆς χάριτός Του τὴν νέαν καρδίαν. Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἶναι ἐπὶ τὸ ἔργον. Ἡ νέα καρδία δὲν ἀγοράζεται.

Εἴθε νὰ ποθήσωμεν ὅλοι τὴν εὐλογημένην ἀλλαγὴν καὶ νὰ ἀναφωνήσωμεν μαζὺ μὲ τὸν Δαβίδ: «Καρδίαν καθαρὰν κτῖσον ἐν ἐμοί, Θεέ· καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἀνανέωσον ἐντός μου» (Ψαλμ. να'. 10).

Μ. Κυριακάκης.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ

ΗΛΙΑΣ

Ὁ Ἠλίας εἶναι ὁ ἀρχαιότερος ἐκ τῶν μεγάλων προφητῶν τοῦ Ἰσραήλ. Προφήτης ἦτο καὶ ὁ Μωϋσῆς, ἀλλ' ἡ προφητεία εἰς τὸν Μωϋσῆν ἦτο ἁπλῶς μία του ἰδιότης, καὶ ὄχι ἡ κυριωτέρα. Τὸ αὐτὸ δύναται νὰ λεχθῇ καὶ διὰ τὸν Σαμουήλ. Οἱ ἄλλοι πρὸ τοῦ Ἠλία καὶ οἱ σύγχρονοι αὐτοῦ προφῆται ἦσαν ἁπλῶς ζηλωταὶ διὰ τὴν θρησκείαν των Ἰσραηλῖται, καταγινόμενοι εἰς αὐτὴν μὲ περιωρισμένην καὶ ἀνεπίσημον δρᾶσιν. Ὁ Ἠλίας εἶναι ὁ μέγας προφήτης, ὅστις ἐμφανίζεται ἐπισήμως ὡς ὑπερασπιστὴς τῆς θρησκείας τοῦ Ἰεχωβᾶ καὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ λαοῦ. Εἶδεν ἕνα μέγαν κίνδυνον, τὸν ὁποῖον διέτρεχε τὸ ἔθνος— τὸν κίνδυνον τοῦ νὰ χάσῃ ὁ Ἰσραὴλ ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν γνησίαν του θρησκείαν καὶ νὰ ἀντικαταστήσῃ αὐτὴν διὰ τῆς θρησκείας τοῦ Βάαλ, νὰ χάσῃ ἐπίσης μὲ τὴν θρησκείαν του καὶ τὴν ἁγνότητα τῶν ἠθῶν του. Καὶ ὁ Ἠλίας διέθεσεν

ὅλον του τὸν χρόνον καὶ ὅλας του τὰς δυνάμεις, ὅπως προλάβῃ τὴν συμφορὰν ταύτην.

Εἰς τὰς προσπαθείας του διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸν μέγαν καὶ ἱερὸν σκοπόν του ὁ Ἠλίας εἶναι ὁρμητικός, ἀχαλίνωτος, τολμηρός, ἄφοβος, ἀνένδοτος, ἀσυμβίβαστος. Οὔτε βασιλέα λαμβάνει ὑπ' ὄψει οὔτε βασιλείαν. Κανεὶς κόπος δὲν εἶναι ὑπερβολικός, καμμία θυσία δὲν εἶναι μεγάλη, κανὲν μέτρον πολὺ αὐστηρὸν διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνός του. Ἡ ἐν γένει στάσις του ὀλίγον ἀπεῖχεν ἀπὸ φανατισμόν· ἐν τούτοις, εἰς τὴν περίστασιν τοῦ Ἠλία, ὅλη αὐτὴ ἡ αὐστηρότης ἦτο ἐντελῶς δεδικαιολογημένη καὶ ἀπαραίτητος. Εἰς τὸν ζῆλον, τὸ θάρρος καὶ τὴν ἐπιμονὴν αὐτοῦ ὠφείλετο κατὰ μέγα μέρος ἡ διατήρησις τῆς καθαρᾶς λατρείας τοῦ Ἰεχωβᾶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Οἱ Ἰσραηλῖται ἐξετίμησαν προσηκόντως τὰς ὑπηρεσίας τοῦ Ἠλία, εἰς τὰς κατόπιν δὲ γενεάς, ὅταν παρουσιάζοντο παρόμοιαι περιστάσεις, ἐζήτουν ἕνα Ἠλίαν. Εἰς τὰς περὶ Μεσσίου προσδοκίας των καὶ ὁ Ἠλίας ἔχει τὴν θέσιν του. Κατὰ τὴν ἀντίληψίν των, πρῶτον θὰ ἤρχετο εἷς νέος Ἠλίας, ὁ ὁποῖος θὰ προητοίμαζε τὸ ἔδαφος, καὶ ἔπειτα θὰ ἤρχετο ὁ Μεσσίας. Κατὰ τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ Ἰησοῦ δύο ἐπιφανεῖς προσωπικότητες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης παρουσιάζονται, ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἠλίας—ὁ πρῶτος ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Νόμου καὶ ὁ δεύτερος ὡς ἀντιπρόσωπος τῶν Προφητῶν.

Ἡ κατάστασις τοῦ Ἰσραὴλ κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Ἠλία. Διὰ νὰ ἐννοήσωμεν καλῶς τὴν σημασίαν τῆς ἀποστολῆς καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Ἠλία, εἶναι ἀνάγκη νὰ γνωρίζωμεν εἰς ποίαν κατάστασιν εὑρίσκετο ὁ Ἰσραὴλ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του. Ὁ Ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ροβοάμ, τοῦ διαδόχου τοῦ Σολομῶντος, ἦτο διῃρημένος εἰς δύο βασίλεια—εἰς τὸ Νότιον Βασίλειον, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνῆκον ἡ φυλὴ Ἰούδα καὶ ἡ φυλὴ Βενιαμίν, καὶ εἰς τὸ Βόρειον Βασίλειον, τὸ ὁποῖον περιελάμβανε τὰς ἄλλας δέκα φυλάς. Ἀμφότερα τὰ βασίλεια ταῦτα εἶχον ἐκκλίνει ἀπὸ τῆς εὐθείας ὁδοῦ, ἀλλὰ τὸ Βόρειον βασίλειον, τὸ βασίλειον τοῦ Ἰσραήλ, εἶχε παρασυρθῆ περισσότερον εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν παρὰ τὸ βασίλειον τοῦ Ἰούδα, ὅπως ὠνομάζετο τὸ Νότιον· διὰ τοῦτο δὲ καὶ κατεστράφη ἐνωρίτερον τοῦ δευτέρου. Ὁ Ἠλίας ἀνῆκεν εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Ἰσραήλ, τοῦ ὁποίου βασιλεὺς ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἦτο ὁ Ἀχαάβ.

Ὁ Ἀχαὰβ εἰς τὰ πολιτικὰ ζητήματα ἔδειξεν ἀρκετὴν ἱκανότητα καὶ σύνεσιν. Ἐνίκησε τοὺς Συρίους καὶ τοὺς ἔκαμε φόρου ὑποτελεῖς, ἐξ ἄλλου ἐξησφάλισε τὴν φιλίαν καὶ τὴν συμμαχίαν τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰούδα, τοῦ ὁποίου βασιλεὺς ἦτο ὁ Ἰωσαφάτ—πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε συμβῆ ἕως τότε, διότι τὰ δύο βασίλεια διετέλουν εἰς ἐχθρικὰς σχέσεις πρὸς ἄλληλα. Εἰς τὰ ζητήματα ὅμως τῆς θρησκείας ὁ Ἀχαὰβ εἶχεν ἀπομακρυνθῆ πολὺ ἀπὸ τὸν δρόμον τοῦ Θεοῦ, περισσότερον ἢ οἱ πρὸ αὐτοῦ βασιλεῖς τοῦ Ἰσραήλ. Ἐν πρώτοις, ἐνυμφεύθη μίαν εἰδωλολάτριδα καὶ πολὺ κακοῦ χαρακτῆρος γυναῖκα, τὴν Ἰεζάβελ, τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῶν Σιδωνίων. Ἔδειξε δὲ τοιαύτην ἀδυναμίαν ἀπέναντι τῆς συζύγου του, ὥστε αὕτη ἔκαμνεν ὅ,τι ἤθελε. Καθ' ὑπόδειξιν καὶ κατ' ἀπαίτησιν αὐτῆς ὁ Ἀχαὰβ εἰσήγαγεν εἰς τὸν Ἰσραὴλ τὴν λατρείαν τοῦ Βάαλ, τοῦ Θεοῦ τῶν Φοι-

νίκων, καὶ τὴν λατρείαν τῆς Ἀστάρτης, θεότητος μὲ τὴν λατρείαν τῆς ὁποίας συνεδέοντο πράξεις μεγάλης ἀκολασίας καὶ ἀνηθικότητος. Ὡς νὰ μὴ ἤρκουν ταῦτα, ὁ Ἀχαάβ, καθ' ὑπόδειξιν καὶ ἀπαίτησιν τῆς συζύγου του, κατεδίωξεν ἀνηλεῶς ὅλους τοὺς προφήτας τοῦ Ἰεχωβᾶ, ἐκ τῶν ὁποίων ἐσώθησαν ἐκ τοῦ θανάτου μόνον ὅσοι κατώρθωσαν νὰ κρυφθοῦν, καὶ τοὺς ἀντικατέστησε διὰ προφητῶν τοῦ Βάαλ, τῆς ἐκλογῆς τῆς Ἰεζάβελ. Ὁ διωγμὸς κατὰ τῶν προφητῶν τοῦ Ἰεχωβᾶ ἦτο τόσον ἀμείλικτος, ὥστε οὔτε εἰς τὸ κρυπτὸν ἦτο ἀσφαλὲς νὰ Τὸν λατρεύῃ τις καὶ ἐφαίνετο ὡς ἐὰν ἡ θρησκεία τοῦ Ἰεχωβᾶ ἔμελλεν ὁλοκλήρως νὰ ἐκλείψῃ.

Ὁ Ἠλίας ὑπερασπιστὴς τῆς πατρῴας θρησκείας. Εἰς τὴν κρίσιμον αὐτὴν ἐποχὴν τοῦ Ἰσραὴλ ἐνεφανίσθη ὁ Ἠλίας, ὡς ὑπερασπιστὴς τῆς θρησκείας τοῦ Ἰεχωβᾶ.

Περὶ τῆς προτέρας ζωῆς τοῦ Ἠλία ἡ Ἁγ. Γραφὴ δὲν ἀναφέρει τίποτε ἄλλο εἰμὴ μόνον ὅτι ἡ πατρίς του ἦτο ἡ Θεσβά τῆς Γαλαάδ· διὰ τοῦτο καὶ ὀνομάζεται Ἠλίας ὁ Θεσβίτης. Ὁ Ἠλίας, ἀδιαφορῶν διὰ τὴν ἐχθρικὴν στάσιν τοῦ Ἀχαάβ καὶ τῆς Ἰεζάβελ πρὸς τοὺς προφήτας τοῦ Ἰεχωβᾶ, παρουσιάσθη ἐνώπιον τοῦ Ἀχαὰβ καὶ εἶπεν εἰς αὐτὸν ἀφόβως: «Ζῇ Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραήλ, ἔμπροσθεν τοῦ ὁποίου παρίσταμαι, δὲν θέλει εἶσθαι τὰ ἔτη ταῦτα δρόσος καὶ βροχὴ εἰμὴ διὰ τοῦ λόγου τοῦ στόματός μου». Ἡ πρόκλησις αὕτη εἶχε τὴν ἑξῆς σημασίαν· ὁ Βάαλ καὶ ἡ Ἀστάρτη ἐπιστεύετο ὅτι ἦσαν θεοὶ τῆς φύσεως καὶ ὅτι αὐτοὶ ἔδιδον τὴν εὐφορίαν εἰς τὴν γῆν. Ὁ Ἠλίας μὲ τὴν πρόκλησίν του ταύτην ἠθέλησε νὰ ἐντυπώσῃ εἰς τὸν νοῦν, τοῦ Ἀχαάβ ὅτι οὐχὶ ἀπὸ τὸν Βάαλ καὶ ἀπὸ τὴν Ἀστάρτην, ἀλλ' ἀπὸ τὸν Ἰεχωβᾶ, τὸν ἀληθινὸν Θεὸν καὶ Κύριον, ἐξαρτᾶται νὰ γίνῃ βροχὴ καὶ εὐφορία.

Μετὰ τὴν πρόκλησιν ταύτην ὁ Ἠλίας ἀπῆλθε, καὶ καθ' ὑπόδειξιν τοῦ Θεοῦ κατέφυγεν εἰς μέρος τι πρὸς ἀνατολάς, πλησίον τοῦ χειμάρρου Χερὶθ ἀπέναντι τοῦ Ἰορδάνου. Ἐκεῖ, λέγει ἡ Γραφή, οἱ κόρακες ἔφερον εἰς αὐτὸν ἄρτον καὶ κρέας πρωῒ καὶ ἑσπέρας. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἔβρεξεν, ὁ χείμαρρος ἐξηράνθη καὶ ὁ Ἠλίας, μὴ ἔχων ὕδωρ, κατέφυγε, καθ' ὑπόδειξιν τοῦ Θεοῦ, εἰς Σαρεπτὰ τῆς Σινδῶνος, ὅπου ἐφιλοξενήθη ὑπὸ μιᾶς γυναικὸς χήρας, τῆς ὁποίας τὸ ὀλίγον ἔλαιον καὶ ἄλευρον ὡς ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ προφήτου, δὲν ἐξηντλήθη ἕως οὗ παρῆλθεν ἡ πεῖνα ἐξ αἰτίας τῆς ἀνομβρίας. Ἑτέρα εὐλογία εἰς τὴν χήραν ὡς ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ προφήτου ἦτο ὅτι ὅταν ὁ υἱός της ἠσθένησε καὶ ἀπέθανεν, ὁ Ἠλίας τὸν ἐπανέφερεν εἰς τὴν ζωήν.

Ἡ ἀνομβρία ἐξηκολούθησεν ἐπὶ τρία ἔτη, ἡ δὲ ξηρασία ἦτο τόσον μεγάλη εἰς ὅλην τὴν γῆν Ἰσραὴλ ὥστε οὐδ' αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἠδύνατο νὰ εὕρῃ χόρτον διὰ τοὺς ἵππους του. Ὁ βασιλεὺς προσεπάθησε νὰ εὕρῃ τὸν Ἠλίαν, τὸν ὁποῖον ἐθεώρει ταραξίαν ἐν τῷ Ἰσραήλ, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσε. Κατὰ τὸ τέλος τῶν τριῶν ἐτῶν ὁ Ἠλίας μόνος του παρουσιάσθη εἰς τὸν Ἀχαὰβ καθ' ὑπόδειξιν τοῦ Θεοῦ· ὅταν δὲ ὁ Ἀχαὰβ εἶδε τὸν Ἠλίαν, εἶπε πρὸς αὐτόν: «Σὺ εἶσαι ὁ διαταράττων τὸν Ἰσραήλ;» Ὁ δὲ Ἠλίας εἶπεν: «Δὲν διαταράττω ἐγὼ τὸν Ἰσραὴλ ἀλλὰ σὺ καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρός σου· διότι σεῖς ἐγκατελείψατε τὰς ἐντολὰς τοῦ

Κυρίου καὶ ὑπήγετε κατόπιν τῶν Βααλείμ». Πρὸς δὲ τὸν λαὸν ἀπευθυνόμενος ὁ Ἠλίας εἶπεν : «Ἕως πότε χωλαίνετε μεταξὺ δύο φρονημάτων; Ἐὰν ὁ Κύριος ἦναι ὁ Θεός, ἀκολουθεῖτε αὐτόν, ἀλλ' ἐὰν ὁ Βάαλ, ἀκολουθεῖτε τοῦτον».

Μετὰ τοῦτο ὁ Ἠλίας ἐπρότεινεν εἰς τὸν Ἀχαὰβ νὰ δοκιμασθοῦν ὁ Βάαλ καὶ ὁ Ἰεχωβᾶ, διὰ νὰ φανερωθῇ τίς εἶναι ὁ ἀληθὴς Θεός. Ὁ Ἀχαὰβ ἐδέχθη τὴν πρότασιν καὶ οὕτως εἰς τὸ ὄρος Κάρμηλον ἀφ' ἑνὸς μὲν προφῆται τοῦ Βάαλ διὰ τῶν προσευχῶν των ἐπικαλοῦνται τὸν Θεόν των νὰ στείλῃ πῦρ διὰ τὴν θυσίαν των· ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ Ἠλίας μόνος του ἐνώπιον τοῦ συγκεντρωθέντος λαοῦ παρακαλεῖ τὸν Κύριον. Κατὰ τὴν Γραφικὴν ἀφήγησιν, οἱ προφῆται τοῦ Βάαλ δὲν ἔλαβον ἀπάντησιν εἰς τὰς κραυγάς των, εἰς τὴν προσευχὴν ὅμως τοῦ Ἠλία ὁ Ἰεχωβᾶ ἀπήντησεν ἀποστείλας πῦρ διὰ τὴν θυσίαν του. Ἰδὼν δὲ ὁ λαὸς τὸ ἀποτέλεσμα, ὡμολόγησεν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ Κύριος, καθ' ὑπόδειξιν δὲ τοῦ Ἠλία ἔσφαξε τοὺς προφήτας τοῦ Βάαλ. Κατόπιν ὁ Ἠλίας προσηυχήθη εἰς τὸν Θεὸν νὰ ἔλθῃ βροχή, ἥτις καὶ ἦλθε, καὶ ἀνεκουφίσθη ἡ γῆ ἀπὸ τὴν ἀνομβρίαν. Ὅ,τι ἐλέχθη διὰ τὸν Σαμουήλ, διατάξαντα τὴν θανάτωσιν τοῦ Ἀγὰγ καὶ τὴν καταστροφὴν τῶν λαφύρων, δύναται νὰ λεχθῇ καὶ διὰ τὸν Ἠλίαν, διατάξαντα τὴν θανάτωσιν τῶν προφητῶν τοῦ Βάαλ· ἀμφότεροι δὲν δύνανται νὰ κριθοῦν μὲ τὸ Χριστιανικὸν φῶς. Αἱ πράξεις ἀμφοτέρων πρέπει νὰ μετρηθοῦν μὲ τὸ ἠθικὸν καὶ θρησκευτικὸν μέτρον τῆς ἐποχῆς των.

Ὁ Ἠλίας ἐν ἀπογοητεύσει. Παρ' ὅλας ὅμως τὰς ἐπιτυχίας του καὶ ὁ Ἠλίας, ὁ ἀδαμάντινος οὗτος χαρακτήρ, ᾐσθάνθη ἀργότερον τὴν ἀπογοήτευσιν, τὴν ὁποίαν αἰσθάνονται ἄνθρωποι πίστεως πολὺ μικροτέρας τῆς ἰδικῆς του. Τὰ λαβόντα χώραν ἔφερον τὸν λαὸν εἰς πρόσκαιρον συναίσθησιν· καὶ ἐταπείνωσαν τὸν Ἀχαάβ, ὄχι ὅμως καὶ τὴν Ἰεζάβελ. Ἡ κακὴ αὕτη βασίλισσα, μαθοῦσα τὰ συμβάντα, ἐξωργίσθη περισσότερον, ἰδίως διὰ τὸν θάνατον τῶν προφητῶν τῆς θρησκείας της. Εἰδοποίησε τόν Ἠλίαν ὅτι ἐντὸς εἴκοσι τεσσάρων ὡρῶν θὰ εἶχεν ὁ ἴδιος τὴν ἰδίαν τύχην, τὴν ὁποίαν ἐπέβαλεν εἰς τοὺς προφήτας της. Παραδόξως δὲ ὁ Ἠλίας ἐφοβήθη τὴν Ἰεζάβελ καὶ ἔφυγε, διὰ νὰ σώσῃ τὴν ζωήν του, εἰς Βηρσαβεέ, εἰς μίαν πόλιν τοῦ Βασιλείου τοῦ Ἰούδα, Ἐκεῖ ἀφῆκε τὸν ὑπηρέτην του, αὐτὸς δὲ ἐπροχώρησε πρὸς τὴν ἔρημον μιᾶς ἡμέρας ὁδόν. Καθήσας ὑπὸ μίαν ἄρκευθον διὰ νὰ ἀναπαυθῇ, ᾐσθάνθη τοιαύτην ἀπογοήτευσιν, ὥστε ἐπεθύμησε νὰ ἀποθάνῃ. Εἶπεν εἰς τὸν Κύριον: «Ἀρκεῖ τώρα, Κύριε, λάβε τὴν ψυχήν μου· διότι δὲν εἶμαι ἐγὼ καλλίτερος τῶν πατέρων μου».

Ὁ Ἠλίας εἶχεν ἀνάγκην νὰ διδαχθῇ ἀκόμη μερικὰ μαθήματα καὶ ὁ Θεὸς τὸν ἐδίδαξεν αὐτά. Καὶ πρῶτον, τὸν ὡδήγησεν εἰς τὸ ὄρος Χωρήβ, ἐκεῖ ὅπου ὁ Μωϋσῆς εἶχε γνωρίσει καλῶς τὸν Θεὸν καὶ τὸν νόμον Του. Τὸ παράπονον τοῦ Ἠλία ἦτο ὅτι ὁ λαὸς Ἰσραὴλ «ἐγκατέλιπον τὴν διαθήκην τοῦ Θεοῦ, κατέστρεψαν τὰ θυσιαστήριά Του καὶ ἐθανάτωσαν τοὺς προφήτας Του καὶ ὅτι δὲν ἔμεινε εἰμὴ μόνον αὐτός»· καὶ ὅτι μολονότι ἐστάθη ζηλωτὴς ὑπὲρ Κυρίου τοῦ Θεοῦ τῶν δυνάμεων, ἐν τούτοις καὶ αὐτοῦ ἡ ζωὴ κινδυνεύει. Ὁ Ἠλίας, ὅπως ὁ Ἰωνᾶς διὰ τοὺς Νινευΐτας, ἐπερίμενε δραστικωτέραν τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Θεοῦ ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν του. Ἐν τῷ ζήλῳ του; αἰσθανόμενος ὁ ἴδιος ἀπέχθειαν κατὰ τῶν

εἰδωλολατρῶν καὶ διψῶν τὴν τελικὴν καταστροφήν των, ἐπερίμενεν ὅτι καὶ ὁ Θεὸς θὰ εἶχε τὰ αὐτὰ αἰσθήματα. Ὁ Θεὸς ὅμως δι᾿ εἰκονικῶν μέσων ἔδειξεν εἰς αὐτὸν ὅτι δὲν φέρει εἰς πέρας τὰς βουλάς Του μὲ θόρυβον καὶ καταστροφήν, ὅπως ὁ Ἠλίας ᾐσθάνετο καὶ ἤθελεν, ἀλλ᾿ ἡσύχως καὶ ἀθορύβως. Ἔφερε τὸν Ἠλίαν πλησίον ἑνὸς σπηλαίου, ἐκεῖ δὲ ἔκαμε πρῶτον νὰ διέλθῃ ἄνεμος μέγας καὶ δυνατός, ὅστις ἔσχιζε τὰ ὄρη καὶ συνέτριβε τοὺς βράχους. Ἀλλ᾿ «ὁ Κύριος δὲν ἦτο ἐν τῷ ἀνέμῳ». Μετὰ τὸν ἄνεμον ἦλθε σεισμὸς καὶ μετὰ τὸν σεισμὸν πῦρ· «ὁ Κύριος ὅμως δὲν ἦτο ἐν τῷ πυρί.» Μετὰ τὸ πῦρ ἦλθεν ἦχος λεπτοῦ ἀέρος. Ἐδῶ ἦτο ὁ Κύριος. Ὡς ἤκουσεν ὁ Ἠλίας τὸν ἦχον τοῦ λεπτοῦ ἀέρος ἐσκέπασε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ μὲ τὴν μηλωτὴν αὐτοῦ καὶ ἐξῆλθε καὶ ἐστάθη εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ σπηλαίου, διότι ᾐσθάνθη τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖ ὑπέδειξεν εἰς αὐτὸν ὁ Θεὸς ὅτι εἶχεν ἀκόμη ἔργον νὰ κάμῃ διὰ τὸν Κύριον καὶ μάλιστα ἀνέθηκεν εἰς αὐτὸν ὡρισμένας τινας ὑπηρεσίας. Ἀναφερόμενος δὲ εἰς τὴν ἀπαισιοδοξίαν του, τὸν ἐπληροφόρησεν ὅτι δὲν ἦτο ὁ μόνος ἐναπομείνας πιστὸς ἐν τῷ Ἰσραήλ, ὡς ἐνόμιζεν, διότι ὑπῆρχον «ἑπτὰ χιλιάδες, αἵτινες δὲν ἔκλινον γόνυ εἰς τὸν Βάαλ».

Ὁ Ἠλίας ὑπερασπιστὴς τῶν δικαιωμάτων τοῦ λαοῦ. Ἓξ ἔτη κατόπιν εὑρίσκομεν τὸν Ἠλίαν πάλιν εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Ἰσραήλ, ἀποστελλόμενον πρὸς τὸν Ἀχαὰβ διὰ νὰ τὸν ἐλέγξῃ, αὐτὴν ὅμως τὴν φορὰν ὄχι διὰ ζητήματα πίστεως καὶ λατρείας ἀλλὰ δικαιοσύνης. Ὁ Ἀχαὰβ εἶχε σφετερισθῆ τὸν ἀμπελῶνα τοῦ Νοβουθαὶ διὰ τρόπου ἀδίκου καὶ βιαίου, προκαλέσας τὸν λιθοβολισμὸν αὐτοῦ ἐνῷ ἦτο ἀπολύτως ἀθῷος (Α΄. Βασιλ. κα΄). Ὅλον δὲ τοῦτο ἐγένετο διότι ὁ Ἀχαὰβ ὑπέκυψεν εἰς τὰς προτροπὰς τῆς κακῆς συζύγου του Ἰεζάβελ. Ἐλθὼν ὁ Ἠλίας ἤλεγξεν αὐτὸν κατὰ πρόσωπον ἀφόβως διὰ τὸν ἄδικον σφετερισμὸν καὶ διὰ τὸν ἀπάνθρωπον λιθοβολισμόν. Εἶναι ἰδιαιτέρως ἀξιοσημείωτος καὶ χαρακτηριστικὸς ὁ μεταξύ των διαμειφθεὶς διάλογος. Ὅταν ὁ Ἀχαὰβ εἶδε τὸν Ἠλίαν καὶ ἤκουσε τοὺς ἐλέγχους του, εἶπε πρὸς αὐτόν: «Μὲ εὕρηκας, ἐχθρέ μου;» καὶ ὁ Ἠλίας ἀπεκρίθη: «Σὲ εὕρηκα· διότι ἐτώλησας σεαυτὸν εἰς τὸ νὰ πράττῃς τὸ πονηρὸν ἐνώπιον τοῦ Κυρίου». Ὁ Ἠλίας προλέγει εἰς αὐτὸν τὴν καταστροφὴν αὐτοῦ καὶ τῆς συζύγου του διὰ τὰς πράξεις των, ἡ ὁποία εἶχεν ἁπλῶς ἀναβληθῆ, διότι ὁ Ἀχαὰβ ἐφαίνετο μετανοῶν καὶ θλιβόμενος διὰ τὸ ἁμάρτημά του.

Ἡ κατόπιν ζωὴ τοῦ Ἠλία δύναται νὰ συνοψισθῇ εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα. Εὑρὼν τὸν Ἐλισσαιέ, προσέλαβεν αὐτὸν ὡς μαθητήν του καὶ κατόπιν ἀφῆκεν αὐτὸν ὡς διάδοχόν του εἰς τὸ ἔργον τοῦ προφήτου ἐν τῷ Ἰσραήλ. Ὅταν ὁ Ἀχαὰβ ἀπέθανε καὶ τὸν διεδέχθη ὁ υἱός του Ὀχοζίας, ὁ Ἠλίας ἤλεγξε καὶ τοῦτον, διότι ἀσθενήσας, ἐζήτησεν ὁδηγίας καὶ βοήθειαν ἀπὸ τὸν Βάαλ καὶ ὄχι ἀπὸ τὸν Κύριον τὸν Θεὸν τοῦ Ἰσραήλ. Ὁ Ἠλίας προεῖπε κατὰ πρόσωπον τοῦ βασιλέως τὸν θάνατον αὐτοῦ, ὅστις καὶ συνέβη. Καὶ πρὸς τὸν Ἰωράμ, τὸν βασιλέα τοῦ Ἰούδα, ἔγραψεν ὁ Ἠλίας, ἐλέγχων αὐτὸν διὰ τὰς παρεκτροπὰς καὶ διὰ τὴν ἀσέβειάν του καὶ προλέγων τὸν θάνατόν του (Β΄. Χρον. κα΄. 12 15). Ἐγήρασεν ὁ Ἠλίας ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τοῦ Ἰεχωβᾶ καὶ τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ δὲν ἀπέθανεν ὡς ὅλοι οἱ θνητοί· ἡ Γραφὴ ἀναφέρει ὅτι «ἀνελήφθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου».

Μαθήματα.

1. Εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἠλία ἔχομεν ἕνα ἀπὸ τοὺς μεγάλους πρωταθλητὰς ὑπὲρ τῆς θρησκευτικῆς ἀληθείας καὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ λαοῦ. Ὡς ὁ Παῦλος, ὁ Λούθηρος, ὁ Νὼξ καὶ ἡ λοιπὴ χορεία τῶν μεγάλων Ἀναμορφωτῶν, δίδει εἰς ἡμᾶς ἓν παράδειγμα συναισθήσεως τοῦ καθήκοντος, τὴν ὁποίαν αἰσθανόμεθα ὅταν εὑρισκώμεθα ἀντιμέτωποι πρὸς τὴν πλάνην καὶ τὴν διαστροφήν. Προθυμία, θάρρος, ἀφοβία. δραστηρία προσπάθεια πρὸς βελτίωσιν τῶν κακῶς ἐχόντων—ἰδοὺ τί περιμένεται ἀπὸ πάντα καὶ ἰδίως ἀπὸ ἐκεῖνον, ὅστις ἔχει ὑπεύθυνον θέσιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ὅπως ὁ Ἠλίας, ἔστω καὶ ἂν συμβαίνῃ νὰ ἦναι μόνος ἐν μέσῳ ἀνθρώπων τυφλῶν, πεπλανημένων καὶ ἐναντίων.

2. Ὁ Θεὸς δὲν ζητεῖ ἀπὸ ἡμᾶς νὰ μεταχειρισθῶμεν τὰ μέσα καὶ τὰς μεθόδους τοῦ Ἠλία διὰ νὰ ὑπερασπισθῶμεν τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην. Περιμένει ὅμως νὰ δείξωμεν τὸ ἴδιον ἐνδιαφέρον καὶ νὰ προσπαθήσωμεν μὲ τὴν αὐτὴν προθυμίαν, θερμότητα, ἐνθουσιασμόν, δραστηριότητα καὶ ζῆλον. Δὲν ζητεῖ ἀπὸ ἡμᾶς νὰ ***φονεύσωμεν*** τοὺς προφήτας τῶν εἰδωλολατρῶν, ἀλλὰ νὰ ***ἐργασθῶμεν*** διὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἀληθείας παρὰ τὴν ἀντίστασίν των καὶ ἀκόμη νὰ διδάξωμεν τὴν ἀλήθειαν καὶ ***εἰς αὐτοὺς*** τοὺς ἐναντίους μὲ ζῆλον, μὲ ἐνθουσιασμὸν καὶ μὲ αὐτοθυσίαν.

3. «Ἕως πότε χωλαίνετε μεταξὺ δύο φρονημάτων;» Τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἁρμόζει νὰ γίνῃ εἰς πολλοὺς σήμερον, οἵτινες καὶ Χριστιανοὶ θέλουν νὰ λέγωνται καὶ μὲ τὸν κόσμον νὰ τὰ ἔχουν καλά. Δὲν δυνάμεθα νὰ λατρεύωμεν δύο Θεούς. Δὲν δυνάμεθα νὰ κυβερνώμεθα ἀπὸ δύο ἀντιθέτους ἀρχάς· δὲν δυνάμεθα νὰ δουλεύωμεν δύο κυρίους. Ἢ τὸν Θεὸν ἢ τὸν κόσμον· ἢ τὴν ἀλήθειαν ἢ τὸ ψεῦδος. Συμβιβασμὸς μεταξὺ τῶν δύο δὲν εἶναι δυνατός.

4. Καὶ οἱ πλέον ἐνθουσιώδεις ὑπηρέται τῆς ἀληθείας πολλάκις κινδυνεύουν, ὡς ὁ Ἠλίας, νὰ κυριευθοῦν ἀπὸ ἀπογοήτευσιν, ὅταν δὲν βλέπουν ἄμεσα τὰ ἀποτελέσματα τῶν εὐσεβῶν προσπαθειῶν των. Ἐὰν ὅμως περιορισθῶμεν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἰδικοῦ μας καθήκοντος καὶ ἔργου, καὶ ἀφήσωμεν τὰ ἀποτελέσματα εἰς τὸν Θεόν, ποτὲ δὲν θὰ ἔχωμεν λόγον δι᾿ ἀπογοήτευσιν καὶ ἀποθάρρυνσιν. Ἡμεῖς δὲν γνωρίζομεν πῶς ἐργάζεται ὁ Θεός. Πολλάκις νομίζομεν, ὅπως ὁ Ἠλίας, ὅτι εἴμεθα μόνοι καὶ ἐγκαταλελειμμένοι, καθ᾿ ὃν χρόνον πολλοὶ ἄλλοι, ἐν ἀγνοίᾳ ἡμῶν αἰσθάνονται καὶ ἐργάζονται ὅπως ἡμεῖς.

5. Τὸ μάθημα, τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς τὸν Ἠλίαν, εἶναι ἀναγκαῖον διὰ πολλούς, οἱ ὁποῖοι ἀνθρωπίνως μόνον σκεπτόμενοι θέλουν ἐπιδεικτικωτέραν καὶ ἐπιβλητικωτέραν τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Θεοῦ εἰς τὰς ὑποθέσεις τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἄμεσον τὴν καταστροφὴν τῶν ἀσεβῶν καὶ ἀδίκων. Ὁ Θεὸς ὅμως δὲν εἶναι οὔτε εἰς τὸν ἄγριον καὶ καταστρεπτικὸν ἄνεμον, οὔτε εἰς τὸν σεισμὸν καὶ τὸ πῦρ, ἀλλ᾿ εἰς τὴν λεπτὴν καὶ ἥσυχον πνοὴν τοῦ Θείου Πνεύματος, τὸ ὁποῖον ἐργάζεται ἡσύχως μὲν καὶ ἀοράτως καὶ ἀθορύβως ἀλλὰ πάντοτε ἀποτελεσματικῶς. Ὁ Χριστὸς ἀπεκάλυψεν εἰς ἡμᾶς ὅτι ὁ Θεὸς ἐργάζεται πρὸς ἐπιστροφὴν τῶν ἁμαρτωλῶν οὐχὶ μὲ πίεσιν ἀλλὰ μὲ ἀγάπην, οὐχὶ μὲ καταστροφὴν ἀλλὰ μὲ εὐλογίας.

6. Ὁ ζῆλος τῶν Χριστιανῶν δὲν πρέπει νὰ περιορίζηται μόνον εἰς τὴν προσπάθειαν διὰ τὴν καθαρότητα τῆς πίστεως ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν καθαρότητα τῆς ζωῆς καὶ διὰ τὴν δικαιοσύνην. Ὑπάρχουν πολλοί, οἵτινες κάμνουν πολὺν θόρυβον ὅταν βλέπουν ὅτι ὑπάρχουν θρησκευτικαὶ πλᾶναι ἀλλ' ἀδιαφοροῦν ἐντελῶς διὰ τὰς κοινωνικὰς ἀθλιότητας καὶ ἀδικίας, αἵ ὁποῖαι ἐπικρατοῦν ἐν τῷ κόσμῳ καὶ μάλιστα εἰς κοινωνίας λεγομένας Χριστιανικάς. Ὁ Ἠλίας εἰργάσθη μὲ ζῆλον καὶ διὰ τὸ ἓν καὶ διὰ τὸ ἄλλο, καὶ διὰ τὴν καθαρότηνα τῆς θρησκείας τοῦ Ἰεχωβᾶ καὶ διὰ τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα τοῦ λαοῦ.

Βοστώνη *Χρ. Τόκας.*

ΑΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΙ ΥΠΟΘΗΚΑΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ

(συνέχεια)

Β'.

Κατήφεια ἐπεσκίαζε τὸν μικρὸν ὅμιλον τῶν μαθητῶν. Αἱ τελευταῖαι δηλώσεις τοῦ Διδασκάλου περὶ τοῦ ἐπικειμένου ἀποχωρισμοῦ, ἡ φανερὰ ἔννοια τοῦ μυστικοῦ συμβολισμοῦ τῆς τελετῆς τῆς Εὐχαριστίας, ἧς πρὸ μικροῦ εἶχον μεταλάβει, ὅλα ταῦτα οὐδεμίαν πλέον ἐπέτρεπον ἀμφιβολίαν περὶ τοῦ στυγεροῦ μαρτυρίου, τὸ ὁποῖον ἀνέμενεν Ἐκεῖνον. Ὁ δὲ Κύριος, βλέπων τὴν ἀθυμίαν τούτων καὶ τὸν ἀόριστον φόβον, ὅστις ἐπίεζε τὸν νοῦν καὶ συνέσφιγγε τὴν καρδίαν των, σπεύδει φιλοστόργως νὰ παρηγορήσῃ αὐτοὺς καὶ νὰ ἀναπτερώσῃ τὸ κλονιζόμενον θάρρος των.

Θωπεία οὐρανίας τρυφερότητος εἶναι αἱ πρῶται Αὐτοῦ λέξεις: — ***«Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία. Πιστεύετε εἰς τὸν Θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε».*** Εὐθὺς δὲ φέρει ἐνώπιόν των τὴν εἰκόνα τῆς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἐπουρανίου Πατρὸς βεβαίας συναντήσεως αὐτῶν, ἄνευ φόβου νέου ἀποχωρισμοῦ: — ***«Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Πατρός μου μοναὶ πολλαί εἰσιν, εἰ δὲ μή, εἶπον ἂν ὑμῖν. Πορεύομαι ἑτοιμάσαι ὑμῖν τόπον, καὶ πάλιν ἔρχομαι, καὶ παραλήψομαι ὑμᾶς πρὸς Ἐμαυτόν, ἵνα ὅπου ἐγώ εἰμι καὶ ὑμεῖς ἦτε. Καὶ ὅπου ὑπάγω οἴδατε καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε».*** Ἐπεμβαίνει ὁ Θωμᾶς:—«Κύριε, οὐκ οἴδαμεν ποῦ ὑπάγεις, καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι;». Καὶ ὁ Κύριος, μὲ ὅλην τὴν ἐπιβολὴν τῆς θείας Του ὑποστάσεως, ἀπαντᾷ: ***«Ἐγώ εἰμι ἡ Ὁδὸς καὶ ἡ Ἀλήθεια καὶ ἡ Ζωή. Οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν Πατέρα εἰ μὴ δι' ἐμοῦ».*** Ἀλλ' ὁ Φίλιππος ἐπιμένει:—«Κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν Πατέρα καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν». Ἔκπληξιν καὶ παράπονον ἐκφράζει ἡ ἀπάντησις τοῦ Κυρίου: ***«Τόσον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε; Ὁ ἑωρακώς ἐμὲ ἑώρακε τὸν Πατέρα, καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖξον ἡμῖν τὸν Πατέρα;»*** Καὶ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ αὐτῇ στρέφει τὴν προσοχὴν τῶν μαθητῶν πρὸς τὸ θέμα τῆς θεότητος Αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον οὗτοι δὲν εἶχον τελείως κατανοήσει μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης. Παρ' ὅλας τὰς ἐμφανίσεις τῆς ὑπερκοσμίου τοῦ Διδασκάλου δυνάμεως, παρ' ὅλα τὰ θαύματα, τὴν διδασκαλίαν, τὰ ἔργα ἐλέους καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν τῶν Ἁγίων Γραφῶν,

οἱ μαθηταὶ δὲν ἦσαν ἱκανοὶ ἀκόμη, ὄχι νὰ ἐξαγγείλουν τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ πρὸς κόσμον ἐχθρικὸν καὶ χλευαστήν, ἀλλ' οὔτε καὶ τὴν ἀναμένουσαν αὐτοὺς δοκιμασίαν νὰ ἀντιμετωπίσουν ἀκλόνητοι. Μετ' ἀπείρου ὑπομονῆς τότε ὁ Κύριος ἀρχίζει ἀναπτύσσων εἰς αὐτοὺς τὸ μέγα δόγμα ***τῆς ἑνότητος τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ,*** ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις καὶ μὲ ὅλας τὰς συνεπείας του ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ὀπαδοὺς Αὐτοῦ. Εἶναι δὲ ἄξιον σημειώσεως πῶς καὶ εἰς τὸ μέσον τῆς ἄλλης Αὐτοῦ διδαχῆς, ἐπανέρχεται διαρκῶς τὸ θέμα τοῦτο, ἀποδεικνῦον, ὅτι ἡ θεότης τοῦ Υἱοῦ εἶναι συνυφασμένη μὲ ὅλον τὸ σχέδιον τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὅτι ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς δυνάμεως τοῦ πιστοῦ εἰς τὴν Χριστιανικὴν σταδιοδρομίαν, καὶ τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ διὰ τὴν μέλλουσαν ζωήν. Πρὸς τοῦτο ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν ὅλων τῶν ἔργων, εἰς τὰ ὁποῖα ἐνεφανίζετο σαφῶς ἡ θεία Αὐτοῦ ὑπόστασις, ἣν εἶχεν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Πατρός: ***«Οὐ πιστεύετε ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί; Τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ, ὁ δὲ Πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων, οὗτος ποιεῖ τὰ ἔργα. Πιστεύετέ μοι, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστιν, εἰ δὲ μή, δι' αὐτὰ τὰ ἔργα πιστεύετέ μοι. Ἀμήν, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ κἀκεῖνος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει (*), ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν Πατέρα μου πορεύομαι. Καὶ ὅ,τι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο ποιήσω, ἵνα δοξασθῇ ὁ Πατήρ».***

Τὰς Θείας ἐπαγγελίας προϋποθέτει καὶ συνοδεύει ἡ τήρησις ὅρων τινῶν. Μόνον δὲ ἐφ' ὅσον ἐκπληροῖ τοὺς ὅρους τούτους προθύμως καὶ ἐν ἀγάπῃ, δικαιοῦται ὁ αἰτῶν νὰ ἐλπίσῃ τὴν ποθουμένην ἀπάντησιν εἰς τὴν προσευχήν του. Βασικὸς δὲ ὅρος τῆς ἐκπληρώσεως τῆς προσευχῆς εἶναι ἡ πίστις εἰς τὸν Θεὸν— ὅτι χάριν τοῦ Υἱοῦ Αὐτοῦ, ὅστις ἐξεπλήρωσεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὸν σκληρότατον ὅρον τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ ἁμαρτωλοῦ, θέλει δοθῇ τὸ ποθούμενον, ἀρκεῖ νὰ ἦναι σύμφωνον πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὸ θέλημα Ἐκείνου. Προσέτι ἀπαραίτητον εἶναι, ὁ προσευχηθεὶς καὶ βραδύνων νὰ λάβῃ τὸ αἴτημά του, νὰ μὴ ἀπιστήσῃ πρὸς τὴν βεβαίαν ὑπόσχεσιν τοῦ Κυρίου, ἀλλ' ἐν πίστει καὶ καρτερίᾳ νὰ ἀναμείνῃ τὸν καιρὸν τοῦ Θείου θελήματος, καὶ προσέχων ἵνα διακρίνῃ κατὰ ποῖον τρόπον θὰ δοθῇ τὸ ποθούμενον.

Ἡ ***πίστις*** λοιπὸν ἀποτελεῖ τὴν βασικὴν ὑποθήκην τοῦ Κυρίου ἡμῶν πρὸς τοὺς μαθητάς, οἵτινες ὡς Ἰουδαῖοι ἐπίστευον μὲν εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ ἀκόμη δὲν εἶχον ἀντιληφθῆ τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ.

«Πιστεύετε εἰς τὸν Θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε». Ἡ ἐντολὴ αὕτη ἐπαναλαμβάνεται ποικιλοτρόπως καθ' ὅλην τὴν τελευταίαν Ὁμιλίαν τοῦ Κυρίου, καὶ εἶναι διὰ πολλοὺς σήμερον ἀναγκαιοτάτη ὑπόμνησις! Κατανοῶν δὲ ὁ Κύριος τὸ ἀδύνατον διὰ τὸν ἄνθρωπον τοῦ νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ ἄνευ τῆς Θείας βοηθείας, προλαμβάνει τὰς ἐνστάσεις τῶν μαθητῶν, φανερώνων εἰς αὐτοὺς ***τὸ μυστικὸν*** τοῦ τρόπου, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐπιτυγχάνεται τοῦτο. Κατὰ τὴν συνή-

---

(*) Προφανῶς οἱ λόγοι οὗτοι ἀναφέρονται εἰς τὸ καταπληκτικὸν ἀποτέλεσμα τοῦ κηρύγματος τῆς Πεντηκοστῆς, ὑπὸ τὴν δύναμιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

θειάν Του, ὁσάκις εἰς τὴν διδασκαλίαν Του ἤθελε νὰ ἐξηγήσῃ πνευματικήν τινα ἀλήθειαν εἰς τοὺς ἀκροατάς Του, κατέφευγεν εἰς παραδείγματα καὶ παραστάσεις κοινάς, ἐκ τῆς Φύσεως ληφθείσας. Οὕτω καὶ τώρα, διὰ νὰ φανερώσῃ εἰς αὐτοὺς πῶς δύναται νὰ ἐκτελέσωσι πάσας Του τὰς ἐντολάς, ἐκλέγει τὴν παραβολὴν τῆς Ἀμπέλου, τοῦ εὐεργετικωτάτου καὶ εὐφορωτάτου ὅλων τῶν καρποφόρων δένδρων.

Ἡ Ἄμπελος ἡ ἀληθινή.

«Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ Πατήρ μου ὁ γεωργός ἐστι. Πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπόν, αἴρει αὐτό, καὶ πᾶν τὸ φέρον καρπὸν καθαίρει αὐτὸ ἵνα πλείονα καρπὸν φέρῃ». Ἤτοι, Ἐγώ, ἡ πνευματικὴ ἄμπελος, εἶμαι ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς τῶν ὀπαδῶν μου, ὁ δὲ Πατήρ μου εἶναι ὁ καλλιεργητής, ὅστις κανονίζει τὴν καρποφορίαν τῶν κλημάτων τῶν μελῶν τοῦ Σώματός μου. Ἄλλα μὲν δι' ἐλαφρῶν νυγμάτων—δοκιμασιῶν—ἐμποδίζει τοῦ νὰ σπαταλοῦν εἰς περιττὸν φύλλωμα τὸν χυμὸν τῆς πνευματικῆς δυνάμεως, ἄλλα δέ, τὰ ὁποῖα κινδυνεύουν νὰ ἀποξενωθοῦν τῆς Πηγῆς τῆς ζωῆς, παιδεύει διὰ ὀδυνηρῶν ἐντομῶν καὶ ἀκρωτηριασμῶν, ἤτοι, σκληρῶν δοκιμασιῶν—θανάτων προσφιλῶν, ἀπωλείας περιουσίας καὶ θέσεως, ἀποτυχίας σχεδίων κοσμικῶν—καὶ ἄλλων παιδευτικῶν μέσων, ὅπως διὰ τῆς βίας ἀποσπάσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τὰ ἑλκύοντα αὐτοὺς μακρὰν τῆς ζωῆς καὶ ἐπανέλθουν εἰς ταύτην καὶ γίνουν καρποφόρα. Τοὺς δὲ ὅλως ἀποξενωθέντας ἀπὸ τὴν Θείαν τροφὴν καὶ μόνον διὰ τὴν πυρὰν χρησίμους ἀποκόπτει.

Τὸ μέτρον τῆς ἐν Χριστῷ διαρκοῦς ἐμμονῆς τοῦ Χριστιανοῦ εἶναι ἡ ***καρποφορία αὐτοῦ,*** εἴτε μικρὰ εἴτε πλουσία εἶναι αὕτη.

Ἐν τούτοις εἶναι ἄπειρος ἡ μακροθυμία τοῦ Θεοῦ, ὅστις «κάλαμον συντετριμμένον δὲν θέλει θλάσει καὶ λινάριον καπνίζον δὲν θέλει σβέσει, ἕωσοῦ ἐκφέρῃ εἰς νίκην τὴν κρίσιν» (Ματθ. ιβ'. 20). Ὅπου διακρίνει καὶ τὴν ἐλαχίστην καρποφορίαν, μακροθυμεῖ, διότι καὶ ὁ πενιχρὸς ἐκεῖνος καρπὸς μαρτυρεῖ ὅτι συνδέεται εἰσέτι ὁ κλάδος μὲ τὸν κορμόν, καὶ ὅτι ἐπιδέχεται τὰ βοηθητικὰ μέσα τῆς καλλιεργείας, ὅπως ἐν καιρῷ καρποφορήσῃ. Τὰ μέσα εἶναι δριμύτατα. Ἀποκόπτεται κάθε παραφυάς, ἥτις ἐμποδίζει τὴν αὔξησιν τοῦ ζωντανοῦ στελέχους, καὶ τοῦτο οὕτως ἀπογυμνοῦται καὶ προσαρμόζεται στενώτερον πρὸς τὸ ζωογόνον ρεῦμα, φέρον καρπὸν ἄφθονον καὶ καλόν.

Ἰδοὺ λοιπὸν τὸ μυστικὸν τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ προορισμοῦ τοῦ Χριστιανοῦ. ***«Μείνατε ἐν ἐμοὶ καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν, ὅτι ἄνευ ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιῆσαι οὐδέν».*** Αὐτὴ δὲ εἶναι καὶ ἡ θεμελιώδης ὑποθήκη τῆς Χριστιανικῆς ζωῆς.

Μένοντες ἐν τῷ Χριστῷ, ἐρχόμεθα εἰς στενὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ συνάφειαν, ἀπολαμβάνομεν τὴν προστασίαν Αὐτοῦ καὶ γινόμεθα μέλη τῆς οἰκογενείας Αὐτοῦ.

Μένοντες ἐν τῷ Χριστῷ ἔχομεν παρρησίαν πρὸς τὸν Θεόν, ὅτι πᾶν ὅ,τι ἂν ζητήσωμεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, θέλει γίνει εἰς ἡμᾶς, καθότι τὸ αἴτημα τοῦτο δὲν δύναται νὰ ἦναι ἀντίθετον πρὸς τὸ πνεῦμα Ἐκείνου.

Μένοντες ἐν τῷ Χριστῷ μένομεν ἐν τῇ ἀγάπῃ Αὐτοῦ καὶ γινόμεθα μέτοχοι τῆς χαρᾶς Ἐκείνου, ἥτις τότε εἶναι ἐντὸς ἡμῶν σταθερά, ἀναφαίρετος, ἐνι-

σχύουσα τὴν πρὸς Αὐτὸν ἀγάπην ἡμῶν καὶ ἀντανακλωμένη ἐπὶ τῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν μας.

Πρὸς τὴν ὑποθήκην ταύτην συνδέεται καὶ ἡ ἄλλη ἐκείνη: ***«Τὰς ἐντολάς μου τηρήσατε».*** Ἐπεξηγεῖ δὲ ὁ Κύριος ὅτι ἐάν τις ἀγαπᾷ Αὐτόν, τὸν λόγον Του θέλει τηρήσει. ***«Ὁ ἔχων τοὺς λόγους μου καὶ τηρῶν αὐτούς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με. Ὁ μὴ ἀγαπῶν με τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ».*** Τὸ μένειν ἐν τῷ Χριστῷ προϋποθέτει καὶ τὴν πρὸς Αὐτὸν ἀγάπην, ἐκ δὲ τῆς ἀγάπης ἀπορρέει ἡ τήρησις τῶν ἐντολῶν Αὐτοῦ. Τονίζει δὲ τὴν σπουδαιότητα τῆς πρὸς Αὐτὸν ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης τῶν ὀπαδῶν Του, ἔχων ὑπ' ὄψιν τὰς δοκιμασίας, διὰ τῶν ὁποίων ἔμελλον νὰ διέλθουν οἱ ὀλίγοι ἐκεῖνοι ἄπειροι τῆς ζωῆς πρωτεργάται τοῦ ἔργου Του—τοῦ εὐαγγελισμοῦ τοῦ κόσμου. Καὶ τοὺς προτρέπει εἰς τὸ νὰ ἀγαπῶσιν ἀλλήλους, καθὼς Ἐκεῖνος ἠγάπησεν αὐτούς. ***«Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ μείνῃ ἐν ὑμῖν, καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ. Αὕτη ἐστιν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμή, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς. Μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. Ὑμεῖς φίλοι μου ἐστέ, ἐὰν ποιῆτε ὅσα ἐντέλλομαι ὑμῖν... Οὐχ ὑμεῖς ἐξελέξατε ἐμέ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς, ἵνα ὑπάγητε καὶ φέρητε καρπὸν πολὺν καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μείνῃ. Ἵνα ὅ,τι ἂν αἰτήσητε τὸν Πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου δῷ ὑμῖν. Ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμᾶς, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους».***

Ἀλλ' ἡ νὺξ προβαίνει καὶ ἡ ὥρα τοῦ ἀποχωρισμοῦ πλησιάζει ὁ δὲ Κύριος προειδοποιεῖ τοὺς μαθητὰς περὶ τοῦ ἀγῶνος, εἰς τὸν ὁποῖον καλοῦνται, ὡς ὀπαδοὶ ἐπάξιοι τοῦ ὀνόματός Του καὶ ὡς κήρυκες τῆς θρησκείας Αὐτοῦ. Καὶ τοὺς ὑπενθυμίζει, πρὸς τόνωσιν τῆς θελήσεως αὐτῶν, ὅτι πρέπει νὰ ἀναμείνωσιν ἀκλόνητοι τὸν διωγμὸν τοῦ κόσμου. ***«Εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γινώσκετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν ἐμίσησεν. Εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν καὶ ὑμᾶς διώξουσι. Εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν καὶ τὸν ὑμέτερον τηρήσουσιν. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα ποιήσουσιν ὑμῖν διὰ τὸ ὄνομά μου.... Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τῆς Ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται, Ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ Ἐμοῦ καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστε. Συμφέρει ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω. Ἐὰν γὰρ μὴ ἀπέλθω, ὁ Παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς.***

Καὶ τὸν ἐπὶ θύραις θάνατον Αὐτοῦ δηλῶν, λέγει: ***«Μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με, ὅτι ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν Πατέρα.... Καὶ ὑμεῖς οὖν λύπην μὲν νῦν ἔχετε, πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀφ' ὑμῶν....*** Ἐξῆλθον παρὰ τοῦ Πατρὸς καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον· πάλιν ἀφίημι τὸν κόσμον καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν Πατέρα.... Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε. ***Ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἕξετε, ἀλλὰ θαρσεῖτε· Ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον!»***

—Ὁ τελευταίως ἀποθανὼν μέγας Ἰταλὸς ἐπιστήμων καὶ ἐφευρέτης Μαρκόνι ἐρωτηθεὶς ἂν πιστεύῃ εἰς τὴν Χριστ. θρησκείαν ἀπήντησεν; «Εἶμαι ὑπερήφανος νὰ διακηρύξω ὅτι εἶμαι πιστός. Πιστεύω ὄχι μόνον ὡς πιστὸς Χριστιανὸς ἀλλὰ καὶ ὡς ἐπιστήμων. Πιστεύω εἰς τὴν δύναμιν τῆς προσευχῆς.

Ο ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΣΜΟΣ

[συνέχεια]

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ Μ. Πολέμου, αἱ διαθέσεις, αἵτινες εἶχον ἐκδηλωθῆ ἤδη πρὸ τῆς συγκρούσεως ἐκείνης, μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὴν προσέγγισιν τῶν Ἐκκλησιῶν, ὁδηγοῦσαι ταύτας πρὸς ἀναζήτησιν ἑνὸς κοινοῦ ἐδάφους συνεννοήσεως πρὸς ἄμυναν τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν, καὶ πρὸς ἀποτελεσματικωτέραν ἐκπλήρωσιν τοῦ κοινοῦ καθήκοντος, ἠνωρθώθησαν ἐντονώτερον τὴν ἐπαύριον τῆς λήξεως τοῦ κλονισμοῦ, ὅστις ἔπληττεν αὐτὰς ἐξ ἴσου μὲ τοὺς λαούς.

Τὸ ἔνστικτον τῆς αὐτοσυντηρήσεως, βιαίως ἀφυπνισθὲν ὑπὸ τοῦ ἀπεράντου ἐκείνου σάλου, κατέστη ζωηρότερον ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν τῶν ἀπολυταρχικῶν καθεστώτων καὶ ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ Μπολσεβισμοῦ—ἐχθροῦ πάσης θρησκείας καὶ καταστροφέως τῆς Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας. Τότε αἱ Ἐκκλησίαι, εἴπερ ποτε καὶ ἄλλοτε, ᾐσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην ὅπως ἑνωθοῦν, ἵνα ἀντιτάξουν μέτωπον ἑνιαῖον πρὸς τὰς ὁλοὲν θρασυτέρας ἐπιθέσεις ἑνὸς κόσμου, ὅστις ἐγίνετο λεία σατανικῶν δυνάμεων. Ταὐτοχρόνως δὲ ᾐσθάνθησαν ἐπιτακτικὴν τὴν ἀνάγκην, ἐν μέσῳ τῆς ἀμυντικῆς ταύτης ἀντιδράσεως, καὶ μιᾶς ἐπιθετικῆς προπαγάνδας, σκοπὸν ἐχούσης νὰ φέρῃ εἰς τὴν Οἰκουμένην τὸ ἄγγελμα τῆς Σωτηρίας, ὅπερ ἤδη ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν διενήργει ἡ ἐν γένει ἱεραποστολικὴ προσπάθεια. Τὸ ἐπιθετικὸν τοῦτο καθῆκον ἔλαβε μορφὴν τῷ 1910 ἐν τῇ Συνδιασκέψει τοῦ Ἐδιμβούργου, ὑπὸ τύπον ***ἐντολῆς Οἰκουμενικῆς,*** τὴν ἐπικαιρότητα καὶ τὸ ἐπεῖγον τῆς ὁποίας ἔμελλε μετ᾽ οὐ πολὺ νὰ ἀναδείξῃ ὁ παγκόσμιος Πόλεμος.

Εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἐντολῆς ταύτης συνετέλεσαν, ὡς ἰσχυρὰ ὤθησις ἥτις ἔκλινε τὴν πλάστιγγα, διάφορα σωματεῖα καὶ ἔργα Χριστιανικά, ἀπὸ πολλοῦ ὅμως ἤδη ἐγκολπωθέντα μετ᾽ ἐνθουσιασμοῦ τὴν Οἰκουμενικὴν ἰδέαν. Τὰ κυριώτερα τούτων ἦσαν ***ὀργανώσεις οἰκουμενικοῦ χαρακτῆρος,*** ἀνεξάρτητοι τῶν Ἐκκλησιῶν: ***Ἡ Χριστιανικὴ Ἀδελφότης τῶν Νέων,*** τῆς ὁποίας τὰ τμήματα, ἱδρυθέντα ἀνεξαρτήτως ἀλλήλων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1844 καὶ ἐντεῦθεν εἰς διαφόρους χώρας, ἀπέκτησαν μίαν κοινὴν βάσιν τῷ 1855 ἐν Παρισίοις καὶ τῷ 1878 ἵδρυσαν Διεθνῆ Ἐπιτροπὴν ἑδρεύουσαν μονίμως ἐν Γενεύῃ. Ἡ παγκόσμιος αὕτη Ἀδελφότης ἀριθμεῖ σήμερον 10,000 τοπικοὺς συλλόγους καὶ ὁλομέλειαν 1,600,000 μελῶν ἀνηκόντων εἰς πάσας τὰς Χριστ. Ἐκκλησίας καὶ Ὁμολογίας. Ἡ Ἀδελφότης αὕτη ἐπλούτισε τὰς Ἐκκλησίας διὰ νεολαίας, τῆς ὁποίας τὸ παράδειγμα ὑπῆρξε καὶ εἶναι ἐχέγγυον ἔτι λαμπροτέρου μέλλοντος. Ἀνάλογον ἀνάπτυξιν ἔσχον μετὰ παρέλευσιν τινῶν ἐτῶν αἱ ***Χριστιανικαὶ Ἑνώσεις τῶν Νεανίδων,*** τῶν ὁποίων ἡ πρώτη παγκόσμιος Σύσκεψις ἔλαβε χώραν ἐν Λονδίνῳ τῷ 1898. Ἀμφοτέρων τῶν Χριστιανικῶν τούτων Ἑνώσεων τῆς Νεολαίας τὰ καταστατικὰ ἀναγνωρίζουν τὰς αὐτὰς οὐσιαστικὰς ἀρχὰς τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, ἐφαρμοζομένης εἰς τὰς σπουδάς των, τὰς κατ᾽ ἰδίαν σκέψεις καὶ τὰς ἀτομικάς των ἀποφάσεις, ἑνὶ λόγῳ ἀποβλέπουν εἰς τὰ ζωτικώτερα προβλήματα, ἅτινα παρουσιάζονται εἰς τὴν συνείδησιν καὶ τὰς ἀποφάσεις τοῦ Χριστιανοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς Χριστιανῆς γυναικὸς τῆς σήμερον.

Τὸ αὐτὸ ἀληθεύει, καὶ εἰς μεγαλειτέραν ἀκόμη κλίμακα, καὶ διὰ τὰς ***Χριστιανικὰς Ὁμοσπονδίας Φοιτητῶν καὶ Φοιτητριῶν***, ἱδρυθείσας τῷ 1877, ταὐτοχρόνως, εἰς διαφόρους χώρας, ὑπὸ τοῦ Ἀμερικανοῦ Λουθήρου Δ. Οὐΐσχαρδ, γενικοῦ γραμματέως τῆς συνομοσπονδίας ταύτης, ἅλματικῶς δὲ προαχθεῖσαι τῷ 1895, ταῖς ἐνεργείαις τοῦ Ἰωάννου Μότт, ἱδρυτοῦ καὶ ἐγκαρδιωτοῦ πλείστων διεθνῶν Χριστιανικῶν προσπαθειῶν. Μὲ τὰς 2,500 Ἑνώσεις καὶ τὰς 200,000 μελῶν αὐτῆς, αἱ δύο Ὁμοσπονδίαι αὗται ἀντιπροσωπεύουν μίαν ἐκλεκτὴν Χριστιανικὴν διεθνῆ ἀδελφότητα, τύπου Οἰκουμενικοῦ, καὶ μάλιστα τοῦ εὐρυτάτου καὶ μᾶλλον φιλελευθέρου Οἰκουμενισμοῦ.

Αἱ ἱεραποστολαὶ τοῦ Προτεσταντισμοῦ, λίαν ἐνωρὶς ᾐσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην καὶ τὸν πόθον τῆς πραγματοποιήσεως τῆς τελευταίας ὑποθήκης τοῦ Σωτῆρος: «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη» (Ματθ. κη΄, 19). Ἀπὸ τοῦ 1854 συνῆλθεν ἐν Ν. Ὑόρκῃ Συνδιάσκεψις ἱεραποστολικὴ Εὐαγγελικῶν, πρὸς συζήτησιν τοῦ σχεδίου μιᾶς Ὁμοσπονδίας τῶν ἱεραποστολικῶν ἑταιριῶν. Ἀλλ᾿ ἔδει νὰ ἐπαναληφθῇ ἡ προσπάθεια κατὰ τὸ 1910, ἐν Ἐδιμβούργῳ, ἵνα σημειωθῇ πραγματική τις πρόοδος ἱεραποστολικὴ καί Οἰκουμενικὴ σπουδαία.

Τέλος τὸ κατὰ τὸ 1928 συγκροτηθὲν εἰς Ἱεροσόλυμα διεθνὲς Συνέδριον τῶν Ἱεραποστολῶν, ἔθεσε τὰ ζητήματα ἐπὶ βάσεων ἱκανοποιητικῶν δι᾿ ὅλας τὰς ἀντιπροσωπευομένας ἐκεῖ Ὁμολογίας, αἱ δὲ ἀποφάσεις αἵτινες ἐλήφθησαν τότε, ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν γενικῶν ἀρχῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ πνεύματος, εὑρίσκονται ἔκτοτε ἐν πράξει, ἀποδίδουσαι ἀποτελέσματα κατ᾿ εὐχήν.

Αἱ ἐσωτερικαὶ ἱεραποστολαὶ τῶν διαφόρων χωρῶν καὶ αὐταὶ ἀπέδωκαν σπουδαίαν συμβολὴν εἰς τὴν διάδοσιν καὶ ἐφαρμογὴν τῆς Οἰκουμενικῆς ἰδέας.

Ὁ Παγκόσμιος Εὐαγγελικὸς Σύνδεσμος, ἱδρυθεὶς τῷ 1845 ἐπὶ τῇ βάσει τῆς κοινῆς Ὁμολογίας πίστεως τῶν Εὐαγγ. Ἐκκλησιῶν, ἀποβλέπει εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῆς πνευματικῆς ἑνότητος, διὰ τῆς ὁποίας ἐξαφανίζονται αἱ διαφοραὶ τῶν λεπτομερειῶν. Ἐργάζεται ὁ Σύνδεσμος οὗτος διὰ συναθροίσεων περιοδικῶς γινομένων, διὰ διεθνῶν συνεδρίων καὶ κατὰ τὴν πρώτην ἑκάστου ἔτους, διὰ τοῦ ἀοράτου συνδέσμου τῆς Διεθνοῦς Προσευχῆς ἐπὶ θεμάτων κοινοῦ ἐνδιαφέροντος διὰ πάντα Χριστιανόν, ἰδίᾳ δὲ τοῦ ζητήματος τῆς προσεγγίσεως τῶν Ἐκκλησιῶν πρὸς ἀλλήλας.

Τὸ ἔργον τοῦ ***Στρατοῦ τῆς Σωτηρίας*** δὲν πρέπει νὰ ἀποσιωπηθῇ, καθότι ἀποτελεῖ ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις πρότυπον ***πίστεως καὶ τάξεως,*** ὡς καὶ ***ζωῆς καὶ δράσεως,*** πραγματοποιοῦν οὕτω πως τὴν Οἰκουμενικὴν ἰδέαν, τῆς ὁποίας μὲ τὰς μυριάδας τῶν ἐκ παντὸς ἔθνους καὶ γλώσσης ἀνορθωθέντων ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀπελπισίας, εἰς ζωὴν ἐργασίας, ἐλπίδος καὶ ἀρετῆς, εἰς τὸ κέλευσμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ συσσωματωθέντων πέριξ τῆς ἁπλῆς καὶ μοναδικῆς ἀγγελίας τῆς Σωτηρίας, παρουσιάζει πρότυπον Οἰκουμενισμοῦ ἐκ τῶν μᾶλλον καταπληκτικῶν.

Τὰ ***Κυριακὰ Σχολεῖα,*** ἀποτελοῦντα ὀργανικὸν παράγοντα τῆς Ἐκκλησίας, φυτώριον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀνανεοῦται τὸ σφρῖγος αὐτῆς, ἀριθμοῦν 350,000 σχο-

λεῖα μὲ πλέον τῶν 3 ½ ἑκατομμυρίων διδασκάλων καὶ 35 ἑκατομμυρίων μαθητῶν. Ταῦτα ἀντιπροσωπεύουν τὸ οἰκουμενικὸν μέλλον τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ ***Παγκόσμιος Ἕνωσις ὑπὲρ τῆς διεθνοῦς Φιλίας διὰ μέσου τῶν Ἐκκλησιῶν*** ἀποβλέπει εἰς τὴν συστηματοποίησιν διεθνοῦς Χριστιανικῆς Ἀντιλήψεως καὶ Φιλανθρωπίας διὰ τῆς συγχωνεύσεως πολλῶν ἐκ τῶν ἐθνικῶν διακλαδώσεων αὐτῆς, μὲ κοινὸν κέντρον ἐν Γενεύῃ, εἰς τὴν γενικὴν γραμματείαν τῆς Ἑνώσεως. Αὕτη πραγματοποιεῖ τὴν μεγάλην ἀρχὴν τοῦ ἐμπράκτου Χριστιανισμοῦ.

Παρόμοιον πρόγραμμα πραγματοποιεῖ καὶ ἡ ***Διεθνὴς Ἕνωσις τῶν Ἐσωτερικῶν Ἱεραποστόλων***, ἱδρυθεῖσα 1922 ἐν Βιττεμβέργῃ. Συγκεκριμένως δὲ τὸ ἐν Κοπενχάγῃ κατὰ τὸ 1922 ἱδρυθὲν Κεντρικὸν Γραφεῖον τῆς Ἀμοιβαίας Ἀντιλήψεως τῶν Ἐκκλησιῶν, ὅπερ ἔρχεται ἀρωγὸν εἰς τὰς Χριστιανικὰς κοινότητας, τὰς διερχομένας κρίσιν οἰκονομικήν. Τὰ δύο ἀνωτέρω σωματεῖα προηγήθησαν τοῦ Συνεδρίου τῆς Στοκχόλμης, ἀλλ᾿ ἡ ἰδέα ἑνὸς προγράμματος τόσον ἐκτεταμένου ὅσον τὸ τῆς Στοκχόλμης, γνωστοῦ σήμερον ὑπὸ τὸ σύνθημα «Ζωὴ καὶ Ἐργασία», ὑπῆρξε προϊὸν τῆς μεγαλοφυΐας τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς Λουθηρανῆς Ἐκκλησίας τῆς Σουηδίας, Νάθαν Σόδερμπλομ, ἐσχάτως ἀποβιώσαντος. Καίτοι δὲ τὰ πρῶτα αὐτοῦ βήματα δὲν ἐτελεσφόρησαν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ, ἐδημιούργησαν ὅμως ἀτμόσφαιραν μεταπολεμικὴν ἥτις ἐπέσπευσε τὴν τελικὴν ἐπιτυχίαν, κατόπιν συσκέψων προπαρασκευαστικῶν, ἡ ἐπισημοτέρα τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν ἡ τῶν Παρισίων κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1919.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ κατὰ δεκαετίαν Συνδιάσκεψις τῶν Ἀγγλικανῶν Ἐπισκόπων, συνεδριάζουσα κατὰ τὸ 1922 εἰς τὸ ἀρχιερατικὸν μέγαρον τοῦ Λάμπεθ, ἀπηύθυνεν ἐκεῖθεν ἔκκλησιν πρὸς ἕνωσιν, εἰς ὁλόκληρον τὴν Χριστιανωσύνην. Ἡ σπουδαιότης τῆς χειρονομίας ταύτης ὑπῆρξε μεγάλη διὰ τὴν Οἰκουμενικὴν ἰδέαν, ὄχι μόνον ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν ἔμπρακτον Χριστιανισμόν, ἀλλά, καὶ ἴσως περισσότερον, εἰς τὸ σύνθημα τῆς Λωζάννης, «Πίστις καὶ Τάξις». Ἐπὶ τούτῳ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας προέτεινε τὸ περίφημον πρόγραμμα, τὸ ἔκτοτε ἐπονομασθὲν «Τετράγωνον τοῦ Λάμπεθ», ἀποτελούμενον ἐκ τεσσάρων βασικῶν ἀρχῶν: Τῆς ***Βίβλου*** ὡς κανόνος τῆς πίστεως, τοῦ ***Βαπτίσματος*** καὶ τῆς ***Εὐχαριστίας*** ὡς τελετῶν ὑποχρεωτικῶν, καὶ τοῦ ἱστορικοῦ Ἐπισκοπάτου ἢ Ἐπισκοπικοῦ συστήματος ὡς βάσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως.

Κατὰ τὴν αὐτὴν Συνδιάσκεψιν τοῦ Λάμπεθ ἐγένετο δεκτὴ ἡ μεταξὺ τῆς Ἀγγλικανικῆς καὶ τῆς Σουηδικῆς Ἐκκλησίας κοινωνία ἱεροτελεστιῶν. Εἰς τὴν εἰρημένην Συνδιάσκεψιν ἀντεπροσωπεύετο καὶ ὁ Ὀρθόδοξος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, ἐκδηλῶν οὕτω τὴν διάθεσιν τῆς ὑποστηρίξεως τῆς μεγάλης ἰδέας τῆς «Κοινωνίας τῶν Ἐκκλησιῶν», τὴν ὁποίαν διετύπωσε κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος καὶ δι᾿ εἴδους ἐγκυκλίου πρὸς τὸν Χριστιανικὸν κόσμον.

Περίπου ταὐτοχρόνως μὲ τὴν Συνδιάσκεψιν τοῦ Λάμπεθ, τὸ Συνέδριον τῆς Παγκοσμίου Πρεσβυτερικῆς Ἐκκλησίας συνήρχετο ἐν Λωζάννῃ, ἡμέρας δέ τινας ἀργότερον (6—12 Αὐγούστου) συνήρχετο ἐν Γενεύῃ ἡ προκαταρκτικὴ Συνδιάσκεψις ἐπὶ τοῦ θέματος «***Ζωὴ καὶ Ἐργασία***». Καὶ μετὰ ταύτην δευτέρα Συν-

διάσκεψις, πρὸς καταρτισμὸν τῆς ἐργασίας ἐπὶ τοῦ θέματος «Πίστις καὶ Τάξις». Εἰς τὴν πρώτην ἔλαβε μέρος ἡ ἀντιπροσωπεία τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἔδωκε τὴν συγκατάθεσίν της ἐπὶ τῶν δύο θεμάτων τῆς συνελεύσεως, ἡ δὲ ἐπίσημος προσχώρησις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἐστάλη μετά τινας μῆνας, ἀπευθυνθεῖσα πρὸς τὴν Ἐκτελεστικὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Ἀγγλίας. Τοιουτοτρόπως ἀπετελέσθη Ὀρθόδοξος ὁμάς, ἀνάλογος πρὸς τὰς ἤδη ὑπαρχούσας ὁμάδας τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ τῆς Ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης. Μόνη ἡ Ρ/Καθολικὴ Ἐκκλησία δὲν ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τινὲς προπαρασκευαστικαὶ συνεδριάσεις πρὸς συζήτησιν μεταξὺ τῶν ὁμάδων τούτων καὶ τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Στοκχόλμης, ἐπὶ προβλημάτων πολιτικῶν, οἰκονομικῶν καὶ δημοσιονομικῶν, ἐπεβράδυναν τὴν ἔναρξιν τοῦ μεγάλου Οἰκουμενικοῦ Συνεδρίου τῆς Στοκχόλμης, ὅπερ τελικῶς συνῆλθεν τὴν 19ην ἕως τῆς 30 Αὐγούστου 1925.

Εἰς τὸ Συνέδριον τοῦτο τοῦ ἐμπράκτου Χριστιανισμοῦ σχεδὸν ὅλαι αἱ μὴ ἀνήκουσαι εἰς τὴν Ρ/Καθολικὴν ὁμολογίαν Ἐκκλησίαι, ἀντιπροσωπεύουσαι 37 χώρας, ἔλαβον μέρος, διὰ 600 περίπου ἀντιπροσώπων, μεταξὺ τῶν ὁποίων καί τινες τῶν ἀρχηγῶν τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἡ στιγμὴ τῆς ἐνάρξεως, σημειουμένη διὰ μιᾶς ὁμαδικῆς Ὁμολογίας κατανύξεως καὶ μετανοίας, διὰ τὰ ἁμαρτήματα, τὰ σφάλματα καὶ τὰς ἐλλείψεις τῆς Ἐκκλησίας, ὡς πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐντολῆς τοῦ Χριστοῦ περὶ τῆς ἀγάπης πρὸς πάντας ἀνθρώπους, περιέβαλεν ὁλόκληρον τὸ Συνέδριον διὰ ζωηρᾶς πνευματικῆς ἀτμοσφαίρας καὶ ἀνεπιφυλάκτου καλῆς θελήσεως. Μετὰ τοῦτο ἐγένετο ἀνάπτυξις τοῦ προγράμματος τοῦ Ἐμπράκτου Χριστιανισμοῦ ἐφ᾽ ὅλης τῆς ἐκτάσεως τῶν ἀνθρωπίνων προβλημάτων. Τὸ κεφαλαιῶδες θέμα τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ διαπνέει ὅλας τὰς συζητήσεις καὶ ἐξ ἀνάγκης προκαλεῖ μίαν ἄμεσον ἔρευναν θεολογικήν, πρόδρομον τῶν μελλοντικῶν ἐρευνῶν τῶν Ἐπιτροπῶν, αἵτινες θὰ ἐξελέγοντο πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς μελέτης τοιούτων προβλημάτων· ἀπηυθύνθη δὲ γενναῖον παγκόσμιον διάγγελμα οἰκουμενικῆς ἀδελφότητος, οὗτινος τὸ καταφανέστατον ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ ἐξαφάνισις πολλῶν προκαταλήψεων κατὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἰδίως τῆς ἐσφαλμένης ἰδέας, ὅτι ἡ Ἐκκλησία σήμερον ἔχει περιορισθῆ εἰς τὰς ἰδίας αὐτῆς ὑποθέσεις καὶ προβλήματα. Τὸ πλῆθος τῶν ληφθεισῶν ἀπαντήσεων πρὸς τὸ διάγγελμα τοῦτο τοῦ Συνεδρίου, μαρτυρεῖ ὅτι δὲν ἐγένετο εἰς μάτην ἡ ἐν λόγῳ φιλικὴ χειρονομία. Πολλὰ ἄξια σημειώσεως τεκμήρια ἐδόθησαν ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων μαρτυροῦντα τὴν ὁμοφωνίαν ὡς πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν προορισμὸν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τοιαῦτα ἦσαν ἡ ἀπαγγελία τοῦ Συμβόλου τῆς Νικαίας ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, ἡ συλλειτουργία τῶν ἀντιπροσώπων διαφόρων Ὁμολογιῶν μετὰ τοῦ Ὀρθοδόξου Ρωσσικοῦ κλήρου εἰς τὴν ἐπιμνημόσυνον ἀκολουθίαν τοῦ Πατριάρχου Μόσχας, ἡ συμμετοχὴ Ὀρθοδόξου Ἐπισκόπου εἰς τὴν χειροτονίαν ἑνὸς ἐπισκόπου Σκανδιναυοῦ, καὶ ὁ λόγος ὁ κηρυχθεὶς ἀπ᾽ ἄμβωνος ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ναῷ τῆς Οὐψάλας ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σοδερμπλόμ, προέδρου τοῦ Συνεδρίου, ἐπὶ τῇ περατώσει τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου. Οὗτος ἔλαβεν ὡς ἐπωνύμους τῶν τριῶν μεγάλων Ὁμολογιῶν τῆς Χριστιανοσύνης τοὺς τρεῖς

κορυφαίους Ἀποστόλους, Πέτρον, Ἰωάννην καὶ Παῦλον, ἐκφράσας τὴν εὐχήν, ὅπως ὁ Πέτρος (ὁ Ρωμαιοκαθολικισμὸς) μὴ βραδύνη νὰ ἑνωθῇ μὲ τὸν Ἰωάννην (τὴν Ὀρθοδοξίαν), καὶ μὲ τὸν Παῦλον (τὸν Προτεσταντισμόν). Οὕτω δὲ ἔληξεν ἐν ὁμοφωνίᾳ τελείως Οἰκουμενικῇ, τὸ μέγα ἐκεῖνο Συνέδριον.

Πρὶν ὅμως διαλυθῇ, ἐξέλεξεν Ἐπιτροπὴν Συνεχίσεως, περιλαμβάνουσαν 13 Ἀμερικανοὺς ἀντιπροσώπους, 10 τῆς Μ. Βρεττανίας, 20 τῆς Ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης, 12 Ἕλληνας Ὀρθοδόξους καὶ 12 ἐκ μέρους διαφόρων ἀρτισυστάτων ἱεραποστολικῶν Ἐκκλησιῶν, μὲ τὴν ἐντολὴν ὅπως φέρωσιν εἰς αἴσιον πέρας τὸ ἔργον τῆς Στοκχόλμης, ὅπερ εἶχεν ἀναληφθῇ ὁλοψύχως καὶ διεξαχθῇ μετὰ τόσον πεφωτισμένης κρίσεως.

Τὸ ζήτημα, τὸ ὁποῖον ἀπησχόλησε τὸ Συνέδριον τῆς Λωζάννης κατὰ τὸ 1927 «Πίστις καὶ Τάξις» («Foi et Constitution», «Faith and Order») εἶναι ἀρχαιότερον τοῦ θέματος τῆς Στοκχόλμης, «Ζωὴ καὶ Ἐργασία», (Vie et Activité, Life and Work). Κατὰ τὸ 1925 τὸ θέμα τοῦτο προεκάλεσε μίαν ἰσχυρὰν ἐκδήλωσιν, ἀνατρέχοντες δὲ εἰς ἐποχὴν προγενεστέραν τοῦ Συνεδρίου τοῦ Ἐδιμβούργου (1910), ἀνευρίσκομεν τὴν ἐπίμονον νοσταλγίαν τῆς Χριστιανωσύνης πρὸς τὰ δύο ταῦτα θέματα. Ἀφ' ὅτου ἐπῆλθον αἱ διαιρέσεις ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις αὕτη δὲν ἔπαυσε νὰ ἀναγνωρίζῃ τὴν ἀνάγκην μιᾶς κοινῆς κατευθύνσεως, ἵνα δύναται νὰ πραγματοποιήσῃ καὶ μίαν κοινὴν δρᾶσιν. Ἀλλ' αἱ κοιναὶ κατευθύνσεις ὑπονοοῦν καὶ μίαν κοινὴν διδασκαλίαν καὶ τάξιν. Τοῦτο δὲ ἀπετέλεσε τὸ πρόγραμμα τῆς Λωζάννης «Πίστις καὶ Τάξις».

Πρῶτον οἱ Ἀμερικανοὶ ἔσπευσαν νὰ δώσουν ἀποτελέσματα πραγματικὰ εἰς τὰς Οἰκουμενικὰς ἀποφάσεις τοῦ Συνεδρίου τοῦ Ἐδιμβούργου. Κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1910 ἡ Γενικὴ Συνέλευσις τῆς Ἐπισκοπικῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν (κλάδου τῆς Ἀγγλικανικῆς Ὁμολογίας), συνέστησεν Ἐπισκοπὴν ἐξ 21 μελῶν (7 ἐπισκόπων, 7 πρεσβυτέρων, 7 λαϊκῶν) ὅπως παρασκευάσωσι Συνδιάσκεψιν πρὸς μελέτην τοῦ ζητήματος «Πίστις καὶ Τάξις». Ἡ δὲ προπαρασκευαστικὴ αὕτη Συνδιάσκεψις θὰ περιελάμβανεν «ὅλας τὰς Ὁμολογίας τοῦ κόσμου, ὅσαι ὁμολογοῦσι τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ὡς Θεὸν καὶ Σωτῆρα». Ἀπρόοπτοι περιστάσεις—μεταξὺ ἄλλων ἡ ἔκρηξις τοῦ Μεγάλου Πολέμου—ἀνέκοψαν τὴν πραγματοποίησιν τοῦ σχεδίου μέχρι τοῦ 1927.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ἐν Ἀμερικῇ ὀργανωτικὴ Ἐπιτροπὴ δὲν ἔπαυσε καταβάλλουσα προσπαθείας ὅπως ἐπιτύχῃ τὴν σύμπραξιν τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν. Πρῶτοι προσεχώρησαν οἱ Ἀγγλικανοὶ τῷ 1912 καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος αἱ ἐλεύθεραι Εὐαγγελικαὶ Ἐκκλησίαι τῆς Ἀγγλίας. Εἰς τὴν Ἠπειρωτικὴν Εὐρώπην ἡ ὑπόθεσις ἐπροχώρησε μὲ μεγαλειτέραν βραδύτητα. Ἐν τούτοις, οἱ Παλαιοκαθολικοὶ προσεχώρησαν ἀπὸ τοῦ 1912, ἀλλὰ τὸ ἐπελθὸν ἄγριον παγκόσμιον αἱματοκύλισμα ἐσταμάτησε πᾶσαν περαιτέρω προσπάθειαν καὶ μόλις μετὰ τὸ 1918 ἐπανελήφθησαν αἱ συνεννοήσεις, τῶν ὁποίων ἡ ψυχὴ ἦτο ὁ Ἀμερικανὸς λαϊκὸς εὐπατρίδης Ροβέρτος Γκάρδινερ, Γεν. Γραμματεὺς τῆς ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς, οὗτινος τὸ εὐρὺ Χριστιανικὸν πνεῦμα καὶ ἡ μεγάλη λεπτότης συνέβαλον τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν συνεννοήσεων. Πρὸς στιγμὴν ἀνεφύησαν καὶ

ἐλπίδες συνεννοήσεως μὲ τὸ Βατικανόν, διότι καὶ οἱ Καθολικοὶ ἀρχιερεῖς καὶ καρδινάλιοι τῆς Ἀμερικῆς ἦσαν εὐνοϊκοὶ πρὸς τὴν συμμετοχὴν τῆς Ἐκκλησίας των εἰς τὸ σχεδιαζόμενον Συνέδριον, καὶ αὐτὴ ἡ Ρώμη ἴσως ἀπέβλεπεν εἰς τὸ ἐνδεχόμενον νὰ κερδήσῃ τινὰς τῶν ἑτεροδόξων. Ὅταν ὅμως τῷ 1915 ἦλθεν ἡ ὀργανωτικὴ Ἐπιτροπὴ ἐξ Ἀμερικῆς εἰς τὴν Εὐρώπην, τὸ Βατικανὸν ἠρνήθη κατηγορηματικῶς νὰ συμμετάσχῃ εἰς τὸ Συνέδριον. Ἀντιθέτως, αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀνατολῆς ὑπεδέχθησαν τὴν Ἐπιτροπὴν ἐγκαρδίως καὶ ἐδήλωσαν ὅτι θὰ συμμετάσχουν εἰς τὸ Συνέδριον. Ἐν γένει δὲ ὅλαι αἱ Χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι, πλὴν τῆς Ρ/Καθολικῆς, ἀπέστειλαν ἀντιπροσώπους εἰς τὴν Λωζάννην, ὅπου τὸ Συνέδριον ἤρξατο τῶν ἐργασιῶν του τὴν 3 Αὐγούστου 1927, παρουσίᾳ περίπου 450 ἀντιπροσώπων. Ὁ πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου, ὁ Ἀμερικανὸς Ἀγγλικανὸς ἐπίσκοπος Μπρέντ, ἔκαμε συνκινητικὴν ἔκκλησιν πρὸς πάσας τὰς Ἐκκλησίας ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως. Εἰς τὰς ἐπακολουθησάσας ἐργασίας τῆς τε ὁλομελείας καὶ τῶν διαφόρων Ἐπιτροπῶν τοῦ Συνεδρίου, περὶ τὴν μελέτην τῶν εἰδικῶν θεμάτων προέκυψαν, ὡς ἀνεμένετο, διάφοροι ριζικαὶ διαφωνίαι μεταξὺ τῶν διαφόρων Ὁμολογιῶν. Ἐν τούτοις ἡ εἰλικρινὴς καὶ ἀνυπόκριτος διάθεσις ὅλων τῶν ἀντιπροσωπειῶν πρὸς τόνωσιν τοῦ πνεύματος τῆς γενικῆς προσεγγίσεως ὑπῆρξε λίαν ἱκανοποιητικὴ καὶ ἡ λῆξις τοῦ Συνεδρίου ἀφῆκε τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς Χριστιανωσύνης, τοὺς ἐν αὐτῷ ἀντιπροσωπευθέντας, πολὺ ἐγγύτερον ἀλλήλων ἢ πρίν. Καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι ἀπεχωρίσθησαν ἀλλήλων μὲ πλήρη μὲν ἐπίγνωσιν τῶν ἀποστάσεων, ἀλλὰ καὶ καθαρωτέραν ἀντίληψιν τοῦ ὑψηλοῦ σκοποῦ, πρὸς τὸν ὁποῖον οἱ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ βαδίσουν καὶ θὰ βαδίσουν, μὲ τὸ βῆμα, ὅπερ ὁ Θεὸς θὰ τοῖς ὁρίσῃ.

H. Clavier
Καθηγητὴς τῆς Θεολ. Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Μομπελλιέ.

Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

Τὸν ἐπερχόμενον Ὀκτώβριον συγκαλοῦνται τὰ μέλη τῆς Κ. τ. Ε. διὰ νὰ ἐκλέξουν ὁριστικῶς ἕνα (ἢ κανένα) ἀπὸ τὰ δύο προτεινόμενα νέα ἡμερολόγια, ὁπότε θὰ ἐγκαταλειφθῇ τὸ Γρηγοριανόν. Εἰς τὴν πρόσκλησιν τονίζεται ὅτι δὲν θὰ γείνῃ λόγος περὶ σταθεροποιήσεως τῆς Πασχαλινῆς ἡμερομηνίας.

Θὰ ὑποστηρίξωμεν ὅτι ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον ἔπρεπε νὰ ἀποτελέσῃ τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς Συνελεύσεως, δηλαδὴ ***ν' ἀποφασισθῇ ἡ διατήρησις τοῦ Γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου καὶ ἡ ἀκινητοποίησις τῆς Πασχαλινῆς ἡμερομηνίας.***

Τῶν δύο προτεινομένων νέων ἡμερολογίων τὸ ἓν ἔχει τὸ ἔτος ἐκ 4 τριμηνιῶν ἐκ 31, 30, 30 ἡμερομηνιῶν ἑκάστης, ἤτοι, 13 ἑβδομάδων μετὰ δύο ἡμερῶν λευκῶν, τὸ δὲ ἄλλο ἐκ 13 μηνῶν, ὧν ἕκαστος ἐξ 28 ἡμερῶν, καὶ δύο λευκῶν ἐτησίως. Αἱ δύο ἄλλαι λευκαὶ ἡμέραι, θὰ ἦναι ἡ 31 Δεκεμβρίου κατ' ἔτος καὶ ἡ 29 Φεβρουαρίου κατὰ τετραετίαν. Δὲν θ' ἀνήκουν δὲ αὗται εἰς καμμίαν ἑβδομάδα.

Ἀναγνωρίζομεν ὅτι τὸ Γρηγοριανὸν παρουσιαζει ἐλλείψεις ἀρκετὰς καὶ αἰσθητάς. Διότι ἂν ὁ κομψὸς κανὼν περὶ τῶν ἐπαιωνίων δισσέκτων ἐτῶν ἔδωκεν εἰς τὸ πολιτικὸν ἔτος διάρκειαν ἐγγυτέραν πρὸς τὴν πραγματικὴν διάρκειαν τοῦ τροπικοῦ ἔτους, ὅμως ἡ ἀπόφασις νὰ ὑπερπηδηθοῦν αἱ 10 ἡμέραι τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1582 καὶ ν' ἀλλάξῃ ὁ κανὼν τῆς Πασχαλινῆς πανσελήνου διέρρηξε τὴν ἑνότητα τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου εἰς τὸν ἑορτασμὸν καὶ ἀκινήτων καὶ κινητῶν ἑορτῶν καὶ ἐπέφερε σύγχυσιν εἰς τὴν χρονολογίαν Ἀνατολικῶν καὶ Δυτικῶν.

Τὸ ἐπιχείρημα τῶν συνηγόρων τῆς Γρηγοριανῆς μεταρρυθμίσεως, τὸ ὁποῖον ἐπαναλαμβάνουν τώρα οἱ εἰσηγηταὶ τῶν προτεινομένων δύο νέων ἡμερολογίων, ὅτι δηλαδὴ τὸ εὐνοούμενον ἡμερολόγιόν των εἶναι ἐπιστημονικῶς ἀκριβέστερον, εἶναι σόφισμα· διότι οὐδὲν ἡμερολόγιον ἠμπορεῖ ν' ἀνταποκριθῇ εἰς τὰ ἐπιστημονικὰ δεδομένα, ἐπειδὴ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἡμερῶν τῆς διαρκείας τοῦ τροπικοῦ ἔτους (365 ἡμ. 2422166..) εἶναι ἀσύμμετρος, ἡ δὲ ἑβδομάς, ἡ ὁποία ἐρριζώθη βαθειὰ εἰς τὴν οἰκονομικήν, θρησκευτικὴν καὶ κοινωνικὴν ζωὴν Χριστιανῶν, Μουσουλμάνων καὶ Ἑβραίων τοῦ κόσμου ὅλου, δὲν εἶναι ὑποπολλαπλάσιον ἀκριβὲς τοῦ ἀριθμοῦ τούτου. Τὸ νὰ λέγηται ὅτι ἕν ἡμερολόγιον εἶναι ἐπιστημονικῶς ἀκριβὲς διότι ἡ διάρκεια τοῦ ἔτους εἶναι πλησιεστέρα πρὸς τὴν πραγματικήν, εἶναι δικολαβισμὸς ἀφελής· διότι ὁ κόσμος δὲν ἐνδιαφέρεται διὰ τὰ ὀλίγα δευτερόλεπτα τῆς διαφορᾶς τοῦ ἔτους, ἀφοῦ τώρα χρησιμοποιεῖ τὸ σύστημα τῶν ὡρικῶν ἀτράκτων χωρὶς ἐνόχλησιν καὶ μὲ πολλὴν ὠφέλειαν. Τὸ ἄλλο δὲ ἐπιχείρημα, καθ' ὃ ἡ ἐπὶ αἰῶνας ἐπιπροσθήκη τῶν ἐτησίων τούτων δευτερολέπτων θὰ μᾶς καταντήσῃ νὰ ἑορτάζωμεν τὰς χειμερινὰς ἑορτὰς τὸ θέρος, δὲν εἶναι ἐπιχείρημα, διότι οἱ Χριστιανοὶ τοῦ Νοτίου ἡμισφαιρίου ἑορτάζουν τὴν ἑορτὴν τῆς Κοιμήσεως (15 Αὐγ.) ἐν πλήρει χειμῶνί των, καὶ οἱ Ἐσκιμῷοι ὅλας τὰς ἑορτάς των μέσα στοὺς πάγους. Ἡ θρησκεία δὲν ἔχει κλιματικὸν περιεχόμενον ἀλλ' εἶναι ἀτμόσφαιρα πνευματική, περιβάλλουσα ὅλην τὴν γῆν. Τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο, σύμπτωμα τοῦ ἐγωκεντρικοῦ πνεύματος τῶν πτωχῶν νόων, δὲν στέκεται.

Ὁ σκοπὸς τοῦ καλῶς ἐννοουμένου πολιτισμοῦ εἶναι νὰ ἑνοποιηθοῦν παγκοσμίως αἱ μετρικαὶ μονάδες πᾶσαι καὶ νὰ ἁπλοποιηθοῦν οἱ ὑπολογισμοί. Καὶ λοιπὸν τὸ Γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον, μὲ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς ἐλλείψεις του, κατέστη σήμερον παγκόσμιον. Τὸ δὲ ἡμερολόγιον ποῦ θὰ προκρίνῃ ἡ Κ. τ. Ε. δὲν θὰ γείνῃ παγκόσμιον. Θὰ ἐφαρμοσθῇ πιθανῶς ἀπὸ ὀλίγα κράτη ἐξ ἐκείνων ποῦ θὰ τὸ ψηφίσουν, ἀλλὰ τοῦτο θὰ ἐπιπροσθέσῃ νέαν σύγχυσιν. Σήμερον οἱ χρονολογικοὶ ὑπολογισμοὶ ἔχουν παγιωμένας τὰς λύσεις. Θὰ ἔχωμεν τότε νέους ὑπολογισμούς.

Διὰ νὰ ἔχωμεν τὰς αὐτὰς ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος εἰς τὰς αὐτὰς μηνολογίας προτείνεται νὰ θεωρηθοῦν ἡ 31 Δεκεμβρίου καὶ ἡ 29 Φεβρουαρίου ἡ μὲν «λευκὴ ἡμέρα», ἡ δὲ «δίσσεκτος», χωρὶς οὐδετέρα τούτων ν' ἀνήκῃ εἰς ἑβδομάδα. Ἂν δηλ. ἡ 30 Δεκεμβρίου ἦναι Κυριακή, ἡ 1 Ἰανουαρίου δὲν θὰ ἦναι Τρίτη ἀλλὰ Δευτέρα, διότι ἡ 31 Δεκεμβρίου θὰ ἦναι ἀνώνυμος. Ἐξ ἄλλου ἅμα τὸ ἔτος διαιρεθῇ εἰς 13 μῆνας, θ' ἀναστατωθῇ ὅλη ἡ κοινωνικὴ δικονομία καὶ θὰ προκύψουν λογιστικὰ ζητήματα δυσνόητα διὰ τοὺς πολλοὺς καὶ νομικὰ ζητήματα ποῦ δὲν ἐμπορεῖ κανεὶς νὰ προΐδῃ τώρα.

Τὸ Ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον ἐπεβλήθη διότι ἡ Ρώμη ἦτο κοσμοκράτειρα. Καὶ πάλιν ὄχι ἐπὶ Ἰουλίου ἀλλὰ ἐπὶ Αὐγούστου. Τὸ Γρηγοριανὸν ἐπεβλήθη διότι ἡ Πάπαι ἦσαν τὸν 16ον, 17ον καὶ 18ον αἰῶνα πολὺ ἰσχυροί, διότι ἡ Εὐρώπη ἐπεβάλλετο μὲ τὰ φῶτά της. Καὶ μὅλα ταῦτα ἐχρειάσθησαν 4 αἰῶνες διὰ νὰ γείνῃ παγκόσμιον. Ἀλλὰ τὸ ἡμερολόγιον ποῦ θὰ προκρίνῃ ἡ Κ.Τ.Ε. δὲν ἠμπορεῖ νὰ γείνῃ οὔτε ἀμέσως οὔτε μετὰ καιρὸν παγκόμιον. Διότι καὶ τὰ κράτη, ποῦ θὰ τὸ δεχθοῦν ἐπισήμως, δὲν θὰ τὸ ἐφαρμόσουν. Ἡ Ἀγγλία ἀπὸ ἑνὸς αἰῶνος ἐδέχθη καὶ ἐπέβαλε διὰ νόμων τὸ Γαλλικὸν μετρικὸν σύστημα, ὅμως ἀκόμη μεταχειρίζεται ἴντσες, γαλλόνια καὶ γιάρδες· ἡ Ἑλλὰς τὸ ἐδέχθη ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Ὄθωνος καὶ ὅμως ἔχομεν ἀκόμη ὀκάδες, πήχεις καὶ καντάρια. Ἐπαναλαμβάνομεν λοιπόν: «Μὴ θίξετε τὸ Γρηγοριανόν, διότι εἶναι παγκόσμιον». Τὸ πλεονέκτημα τοῦτο ἐξαγοράζει ὅλα τὰ μειονεκτήματά του.

***

Ἐκεῖνο ὅπερ ἐπείγει εἶναι ἡ σταθεροποίησις τῆς ἡμερομηνίας τοῦ Πάσχα. Αὐτὸ καὶ μόνον ἔπρεπε ν' ἀπασχολήσῃ τὴν Κ.Τ.Ε. Δεκαπέντε διεθνῆ συνέδρια, (¹) τόσον ἐν Ἀμερικῇ ὅσον καὶ ἐν Εὐρώπῃ, ἀπὸ τοῦ 1907 μέχρι τοῦ 1922 ἐξέθηκαν τὰς διαταράξεις τὰς ὁποίας προκαλεῖ τὸ κινητὸν τῆς Πασχαλινῆς ἡμερομηνίας ὄχι μόνον εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν ἀλλὰ καὶ εἰς πολλοὺς ὀργανισμούς, καὶ ἐζήτησαν τὴν σταθεροποίησιν ταύτην. Ὅταν εἰς τὰ 1922 ἡ Κ.Τ.Ε. διώρισεν ἐπιτροπὴν εἰδικὴν νὰ ἐξετάσῃ τὸ ζήτημα τοῦ ἡμερολογίου, πάντα τὰ μέλη ταύτης, συμπεριλαμβανομένων τοῦ τε Παπικοῦ πληρεξουσίου Σεβ. Τζιανφραντσέσκο καὶ τοῦ τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν Δ. Αἰγινίτου, ἀνεγνώρισαν παμψηφεὶ τὴν ἀνάγκην τῆς σταθεροποιήσεως ταύτης καὶ ἀπεφάσισαν νὰ προτείνουν τὴν δευτέραν Κυριακὴν τοῦ Ἀπριλίου. Ἀλλὰ εἰς τὰ 1929 ὁ νούντσιος τοῦ Πάπα ἐν Βέρνῃ καὶ εἰς τὰ 1932 ὁ πληρεξούσιος τῆς Ἁγίας Ἕδρας καρδινάλιος Πατσέλλι ἠρνήθησαν τὴν προσχώρησιν τῆς Ἁγίας Ἕδρας δι' ἐπιστολῆς ταὐτοσήμου, τῆς ὁποίας ἔχομεν ὑπ' ὄψει τὸ κείμενον. Δὲν διστάζομεν δὲ νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τὸ γράμμα αὐτὸ μᾶς ἐξέπληξε, καὶ τοῦτο τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ τὴν ἰδέαν τῆς σταθεροποιήσεως τῆς Πασχαλινῆς ἡμερομηνίας ἐπρότεινε τὸ πρῶτον αὐτὸ τὸ Βατικανόν! Εἰς τὰ 1834 ἕνας καλόγηρος Λατῖνος ὁ Μαστριφίνι ἐτύπωσε βιβλίον (²) εἰς τὸ ὁποῖον ἐκθέτει τὰς ἐκ τοῦ κινητοῦ τῆς Πασχαλινῆς ἡμερομηνίας δημοσιονομικὰς ζημίας καὶ τὴν ἀνάγκην νὰ περιορισθῇ ἡ αἰώρησις αὐτὴ ἐντὸς πολὺ στενοτέρων ὁρίων. Τὸ βιβλίον αὐτὸ ἐτυπώθη εἰς τὸ Τυπογραφεῖον τοῦ Βατικανοῦ καὶ φέρει τρία «**Οὐδεμία ἀντίρρησις**» καὶ δύο «**τυπωθήτω**». (³) Ἔπειτα, τὴν 5 Μαΐου 1897 ὁ καρδινάλιος Ραμπόλλα, ἀρχιγραμματεύς, ἤτοι ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν, τῆς Ἁγίας Ἕδρας, ἀπηύθυνεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Φέρστερ (⁴) διευ-

(¹) Τῆς Ὀστάνδης τὸ 1907, τῆς Πράγας τὸ 1908, τοῦ Λονδίνου τὸ 1910 καὶ 1912, τῆς Βοστώνης τὸ 1912, τῆς Πετρουπόλεως τὸ 1913, τῆς Λιέγης τὸ 1914, τῶν Παρισίων τὸ 1914, τοῦ Λονδίνου τὸ 1921, τῆς Ρώμης τὸ 1922 κλπ.

(²) Amplissimi frutti da Cogliessi anena dal Calendario gregoriano.

(³) Nihil obstat καὶ Imprimatur.

(⁴) Wilhelm Förster.

θυντὴν τοῦ Ἀστεροσκοπείου τοῦ Πόστδαμ καὶ πρόεδρον τῆς Διεθνοῦς Ἐπιτροπῆς τῶν Μέτρων καὶ Σταθμῶν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλεγεν ὅτι «ἂν ὁμοφώνως δέχωνται οἱ ἄλλοι λαοὶ τὴν μέσην σταθεροποίησιν τῆς Πασχαλινῆς ἡμερομηνίας, ἡ Ἁγία Ἕδρα οὐδεμίαν θὰ εἶχεν ἀντίρρησιν». Εἰς τὰ 1902 ὁ Πάπας Λέων ΙΓ', μία τῶν εὐγενεστέρων φυσιογνωμιῶν τοῦ 19ου αἰῶνος, ἐπανειλημμένως προβὰς εἰς ἐπισήμους ἐνεργείας πρὸς ἄρσιν τοῦ Σχίσματος, ἀλλ' ἀπὸ καισαροπαπικῆς πάντοτε ἀπόψεως, ἔστελλεν εἰς Ἑλλάδα, Τουρκίαν καὶ Ρωσσίαν τὸν καρδινάλιον Καίσαρα Τοντίνι ντὲ Γκουαρέγκη [5], ὅπως πείσῃ τοὺς Ὀρθοδόξους νὰ δεχθοῦν τὴν Γρηγοριανὴν μεταρρύθμισιν καὶ ταὐτοχρόνως προβῶσιν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν Λατίνων εἰς σταθεροποίησιν τῆς ἡμερομηνίας τοῦ Πάσχα. Ὁ Σεβ. Γκουαρέγκη ἐτύπωσε πρὸς τοῦτο εἰς τὴν Ἑρμούπολιν τῆς Σύρου τεῦχος, εἰς τὸ ὁποῖον ὑποστηρίζει τὴν ἐντολήν του.

***

Ἰδοὺ τὸ κείμενον τῆς τελευταίας Παπικῆς ἀπαντήσεως, χαρακτηριστικὸν τῆς τε νοοτροπίας καὶ τῶν μεθόδων τῆς Ἁγίας Ἕδρας σήμερον, ὡς παράγοντος τῆς παγκοσμίου συνεννοήσεως:

«Ἡ Ἁγία Ἕδρα εὐχαρίστως διαπιστώνει ὅτι ἡ Κ. τ. Ε. ἀναγνωρίζει ἀπεριφράστως ὅτι τὸ ζήτημα τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ ἡμερολογίου, ἰδίως εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν καθορισμὸν τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα, εἶναι καθαρῶς θρησκευτικὸν καὶ ὅτι αἱ τυχὸν ἐπενεχθησόμεναι τροποποιήσεις εἰς τοῦτον, ***ἂν καὶ οὐδεμίαν δογματικὴν δυσχέρειαν φέρουν,*** θὰ προκαλέσουν ὅμως τὴν ἐγκατάλειψιν παραδόσεων ἰσχυρῶς ἐμπεδωμένων, τῶν ὁποίων οὔτε νόμιμον οὔτε παραδεκτὸν θὰ ἦτο ν' ἀποστῶμεν ἄνευ σοβαρῶν λόγων παγκοσμίου συμφέροντος. Καὶ λοιπὸν ἡ Ἁγία Ἕδρα οὐδένα λόγον ἐπαρκῆ εὑρίσκει νὰ τροποποιήσῃ τὴν σταθερὰν πρᾶξιν τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ καθορισμῷ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἑορτῶν καὶ μάλιστα τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα, πρᾶξιν διατηρηθεῖσαν ὑπὸ σεβασμίας παραδόσεως καὶ καθαγιασθεῖσαν ἀπ' αὐτῶν τῶν ἀρχαίων χρόνων ὑπὸ Συνόδων. Συνεπῶς, ἂν ἀπεδεικνύετο ὅτι τὸ κοινὸν καλὸν ζητεῖ τροποποίησίν τινα τῶν παραδόσεων τούτων, ἡ Ἁγία Ἕδρα θὰ ἐξήταζε τὸ πρᾶγμα μόνον ἂν προηγουμένως εὐχὴ διετυποῦτο ὑπὸ Συνόδου Οἰκουμενικῆς».

Ἡ Ἁγία Ἕδρα οὐδένα εὑρίσκει λόγον ὅπως γείνῃ δεκτὴ ἡ σταθεροποίησις. Ἀλλὰ τὰ 12 Συνέδρια ποῦ τὴν ἐζήτησαν καὶ ἡ γνώμη τῆς Κ. τ. Ε., μορφωθεῖσα κατόπιν ἐξαιρέτως ἐμπεριστατωμένης ἐξονυχίσεως τοῦ ζητήματος, δὲν ἀποτελοῦν λόγον; Ἡ Ἁγία Ἕδρα διστάζει νὰ ἐγκαταλείψῃ ἐρριζωμένας παραδόσεις. Ἀλλὰ ὁ περιορισμὸς τοῦ κινητοῦ τοῦ Πάσχα μεταξὺ τῆς 9 καὶ 15 Ἀπριλίου, ἀντὶ τῆς 22 Μαρτίου καὶ 25 Ἀπριλίου, δὲν θίγει καμμίαν παράδοσιν, διότι περιορίζεται ἡ αἰώρησις, δὲν εὐρύνεται. Πλειστάκις ἑώρτασαν οἱ Λατῖνοι τὴν 9 καὶ 15 Ἀπριλίου τὸ Πάσχα των.

Ἡ σημερινὴ πρᾶξις τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας ὡς πρὸς τὸν ἑορτασμὸν τοῦ Πάσχα χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1582, ἤτοι ἀπὸ 3 1/2 αἰώνων, καὶ ὑπ' οὐδεμιᾶς

---

[5] Cesar Tondini de Guarenghi.

Συνόδου καθηγιάσθη. Τοὐναντίον ἡ παλαιὰ πρᾶξις, ἡ καθαγιασθεῖσα ὑπὸ Συνόδων, διετηρήθη ἀπὸ τοῦ 325 μέχρι τοῦ 1582, ἤτοι ἐπὶ 12 αἰῶνας, καὶ ὅμως ἐγκατελείφθη ὑπὸ τῆς Ἁγίας Ἕδρας.

Ἐν τούτοις εἶναι πρόθυμος ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης νὰ ἐξετάσῃ τὸ ζήτημα, ἂν μία Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐξέφραζε τὴν εὐχὴν ὑπὲρ τῆς σταθεροποιήσεως τῆς ἡμερομηνίας τοῦ Πάσχα. Ἀλλ' ὅταν μία Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐκφράσῃ τὴν εὐχήν, τότε ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης δὲν δύναται νὰ ἔχῃ διάφορον γνώμην, πρῶτον διότι θὰ εἶχε μετάσχει τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ θὰ προήδρευε μάλιστα, ἔπειτα δὲ διότι ἡ Σύνοδος νομοθετεῖ—δὲν εἶναι ἁπλοῦν συμβουλευτικὸν σῶμα. Ἐν τούτοις ἡ δήλωσις ὅτι τότε θὰ ἐξήταζεν ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης τὸ ζήτημα ὑπονοεῖ ὅτι πιθανὸν καὶ νὰ τὴν ἀποκρούσῃ. Εἶναι τοῦτο δυνατόν; Ὄχι βέβαια. Ἔπειτα διατί νὰ συγκληθῇ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἀφοῦ τὰ μέλη της πάντα ἐδήλωσαν τὴν ἀποδοχήν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω θέλομεν νὰ συναγάγωμεν τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἀπάντησις αὕτη τοῦ Βατικανοῦ δὲν εἶναι κατηγορηματικῶς ἀρνητικὴ καὶ ὅτι ἀφοῦ ἄλλοτε αὐτὸ τὸ Βατικανὸν προέτεινε τὴν σταθεροποίησιν καὶ μόλις τελευταίως ἐγνωσιμάχησεν, εἶναι ἐπιδεκτικὸν νὰ μεταβάλῃ γνώμην. Ἂν λοιπὸν τηρηθῇ τὸ Γρηγοριανόν, ἔργον Παπικόν, πιθανῶς εἰς ἀντάλλαγμα νὰ δεχθῇ τὸ Βατικανὸν τὴν σταθεροποίησιν τοῦ Πάσχα.

Γ. Δ. Ἀρβανιτάκης.

Η ΘΕΡΜΑΣΤΡΑ ΤΗΣ ΝΥΡΕΜΒΕΡΓΗΣ

Διήγημα

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ τῆς Ouida)

(συνέχεια)

Μετὰ τὴν ἀναχώρησίν των, ἀφοῦ ἐπεκράτησε μεγάλη ἡσυχία ἐπὶ πολλὴν ὥραν, ὁ Αὔγουστος ἐξάπλωσε τὰ μουδιασμένα πόδια του καὶ ἐτόλμησε νὰ ἀναπνεύσῃ ἐλευθέρως.

—«Τί ὥρα νὰ ἦναι ἆρά γε;» ἐσκέφθη· «ἀργὰ θὰ ἦναι, διότι ἄναψαν λύχνον πρὶν ἀναχωρήσῃ ὁ ξένος». Καὶ ἐβγῆκεν ἀπὸ τὴν θερμάστραν εἰς τὴν ἀποθήκην, ἡ ὁποία, ὡς εἴπομεν, ἦτο γεμάτη ἀπὸ ἀντικείμενα τέχνης. Ἀλλὰ δὲν εἶχε 'μμάτια διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ (ἄλλως τε εἰς τὴν ἀποθήκην ἐβασίλευε σκότος), διότι τὸν ἐβασάνιζε τώρα ἡ πεῖνα, καὶ ἦτο, ὡς φαίνεται, προωρισμένος νὰ περάσῃ τὴν νύκτα ἐκεῖ ποῦ δὲν ὑπῆρχε τίποτε τὸ φαγώσιμον. Πόσον ἐπείνα! Τί δὲν θὰ ἔδιδε δι' ὀλίγον ψωμί! ἐσκέφθη, ἐνθυμηθεὶς τὸν ὡραῖον ζωμὸν ποὺ ἐσέρβιρεν ἡ Θεοδώρα στὸ σπίτι. Ἡ ἐνθύμησις τῆς πατρικῆς οἰκίας, μὲ τὰς ὡραίας ἑσπέρας, ποῦ ἐπερνοῦσαν μετὰ τὸ δεῖπνον καθήμενοι γύρω ἀπὸ τὴν θερμάστραν, ζεσταινόμενοι ἀπὸ τὴν θαλπωρήν του, ψάλλοντες τὰ ὡραῖα τραγούδια τῆς πατρίδος των καὶ ἀκούοντες παραμύθια, ἢ καὶ ἀκροαζόμενοι τὸν ἄνεμον ὁ ὁποῖος ἐφύσα ἀπ' ἔξω καὶ τὴν καμπάναν τῆς ἐκκλησίας — ἡ ἐνθύμησις, λέγω, ὅλων αὐτῶν ἔκαμε τὸν

δυστυχῆ Αὔγουστον νὰ καθήσῃ εἰς μίαν γωνίαν ἐπάνω εἰς μίαν στίβαν ταπήτων τῆς Ἀνατολῆς καὶ νὰ ἀναλυθῇ εἰς δάκρυα πικρά.

Βαθμηδὸν ἀπὸ τὰ κλάμματα καὶ τὴν ἐξάντλησιν ἀπεκοιμήθη, ὅπως συνηθίζουν τὰ παιδία, ἰδίως τὰ ἀναθρεμμένα ἐπάνω εἰς τὰ βουνά, καὶ ἐλησμόνησε τὴν πεῖνάν του καὶ τὴν ἐν γένει στενοχωρίαν του. Αἴφνης τοῦ ἐφάνη ὅτι ἐξύπνησε καὶ ὅτι ἡ ἀποθήκη ἐφωτίζετο μὲ ἄπλετον φῶς καὶ μάλιστα ὅτι μερικὰ ἀπὸ τὰ ἀντικείμενα τέχνης, τὰ ὁποῖα τὸν ἐτριγύριζον — ἀγαλματάκια, εἴδωλα, πινάκια, ποτήρια—συνωμίλουν μεταξύ των, ἐκινοῦντο, ἐχόρευον καὶ ἐπήδων, ἐνῷ μία γλυκεῖα μουσικὴ ἠκούετο ἐξερχομένη ἀπὸ ἓν παλαιὸν ἐπίχρυσον πιάνο, τὸ ὁποῖον ἔστεκεν εἰς μίαν γωνίαν.

Ὁ Αὔγουστος, τρίβων τὰ 'μμάτια του μὲ ἔκπληξιν ἀλλὰ χωρὶς φόβον, ἐσηκώθη ἀπὸ τοὺς τάπητας, ἐπάνω εἰς τοὺς ὁποίους ἦτο ἐξηπλωμένος, καὶ πλησιάσας ἓν ἀγαλματάκι ἀπὸ πορσελάνην τῆς Δρέσδης, τὸ ὁποῖον παρίστανε μίαν χαριτωμένην ξανθὴν κυρίαν στολισμένην μὲ ἐνδυμασίαν ρόζ, ἡ ὁποία τὸν ἐκύτταζε μὲ ὡραῖον χαμόγελον, ἐτόλμησε νὰ τῆς ἀποτείνῃ τὸν λόγον:

—«Κυρία μου, 'μπορεῖτε νὰ μοῦ 'πῆτε διατί μερικὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ ἀντικείμενα μένουν ἀκίνητα εἰς τὰς θέσεις των, ἐνῷ ἄλλα κινοῦνται καὶ συνομιλοῦν καὶ χορεύουν; Εἶμαι πολὺ περίεργος νὰ τὸ μάθω».

—«Εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ τὸ καταλαμβάνῃς;» ἀπήντησε ζωηρῶς ἡ μικρὰ κυρία· «ὁ λόγος εἶναι ἁπλούστατος. Αὐτὰ ποὺ μένουν ἀκίνητα εἶναι ἀπομιμήσεις, δὲν εἶναι γνήσια ἔργα τέχνης, ὅπως ἡμεῖς οἱ ἄλλοι. Καμμία ἀπομίμησις δὲν ἔχει ψυχήν, ὅπως τὰ γνήσια καὶ πρωτότυπα καλλιτεχνήματα».

«Ἆ!», εἶπεν ὁ Αὔγουστος δειλῶς, ἀμφιβάλλων ἂν εἶχεν ἐννοήσει καλῶς. Καὶ ἔστρεψε τὸ βλέμμα του πρὸς τὸν Χιρσφῶγκελ. Διατί λοιπὸν δὲν ὡμιλοῦσε καὶ αὐτός, ὁ ὁποῖος ἦτο γνήσιον ἔργον τοῦ μεγάλου ζωγράφου; Αὐτὸς βεβαίως θὰ εἶχε ψυχὴν καὶ μάλιστα βασιλικὴν ψυχήν. Διατί ἆρά γε δὲν ἐκινεῖτο καὶ δὲν ὡμιλοῦσεν; Ὤ, πῶς ἤθελε νὰ ἀκούσῃ τὴν φωνήν του!

—«Τὶ σκοπεύεις νὰ γίνῃς ὅταν μεγαλώσῃς;» τὸν ἠρώτησεν ἀποτόμως ἡ κυρία.

—«Δὲν ἀπεφάσισα ἀκόμη», ἀπήντησεν ὁ Αὔγουστος μὲ δισταγμόν· «δηλαδὴ... θέλω νὰ 'πῶ... θὰ ἤθελα νὰ γίνω ζωγράφος 'σὰν τὸν Αὐγουστῖνον Χιρσφῶγκελ τῆς Νυρεμβέργης! Ἀλλά...»

—«Εὖγε!», ἐφώναξαν μαζὺ ὅλα τὰ γνήσια ἔργα τέχνης, ὅταν ἤκουσαν τὸ σεβαστὸν ὄνομα τοῦ καλλιτέχνου τῆς Νυρεμβέργης.

—Ὤ! ἂν ἠμπορούσαμεν νὰ γυρίσωμεν ὅλοι κοντὰ στοὺς μεγάλους ἀνθρώπους, ποῦ μᾶς ἔπλασαν!» ἀνεστέναξεν ἓν πολύτιμον ἰταλικὸν πινάκιον, ἔργον τοῦ περιφήμου Γεωργίου Ἀνδρέολι. Οἱ λόγοι αὐτοὶ συνεκίνησαν τοὺς κινουμένους συντρόφους του, οἱ ὁποῖοι ἔπαυσαν νὰ κινοῦνται καὶ νὰ συνομιλοῦν, ἐσιώπησε δὲ καὶ ἡ μουσική. Αἴφνης ἐκ τῆς γωνίας, ποῦ ἔστεκεν ἡ μεγάλη θερμάστρα, ἠκούσθη σοβαρὰ φωνή, καὶ ἀμέσως ὅλοι ἐστράφησαν εἰς προσοχὴν πρὸς τὴν θερμάστραν, ἐνῷ τοῦ Αὐγούστου ἡ καρδία ἐκτύπα ἀπὸ χαράν:

—«Φίλοι μου», εἶπεν ἡ φωνή, ἡ ὁποία ἐξήρχετο καθαρὰ καὶ ἔντονος ἀπὸ τὴν θερμάστραν, «ἤκουσα ὅσα εἴπατε. Οἱ ἄνθρωποι εἶναι πολύλογοι καὶ φλύαροι·

ἂς μὴ τοὺς ὁμοιάσωμεν! Αἱ καυχήσεις, αἱ φλυαρίαι, οἱ παράλογοι θυμοί, ποῦ ἔχω ἀκούσει ἀπὸ τὰ στόματα τῶν ἀνθρώπων, μὲ ἔκαμαν νὰ θεωρῶ τὴν ὁμιλίαν ὡς ἕνα κακόν, ποὺ ἐδόθη εἰς τὸν ἄνθρωπον διὰ νὰ ματαιώση καὶ δηλητηριάση ὅλα ὅσα ἐπιχειρεῖ νὰ ἐκτελέση. Δι᾿ αὐτὸ καὶ ἐγὼ ἔμεινα ἀμίλητος ἐπὶ διακόσια χρόνια ἀφ᾿ ὅτου ἐγεννήθην, καὶ μόνον τώρα ποῦ ἤκουσα ἕναν ἀπὸ σᾶς νὰ εὔχεται νὰ ἠμποροῦσε νὰ ἐπανέλθη πλησίον εἰς τὸν καλλιτέχνην ὅστις τὸν ἐδημιούργησε, ἐσυγκινήθην καὶ ἐγὼ καὶ ἔλυσα τὴν σιωπήν μου! Εἴθε νὰ ἦτο δυνατὸν νὰ γυρίσωμεν πάλιν στοὺς δημιουργούς μας! Ὅλοι μας ἐγεννήθημεν εἰς ἐποχήν, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ ἄνθρωποι ἦσαν γνήσιοι, καὶ ἑπομένως καὶ ἡμεῖς, τὰ ἔργα τῶν χειρῶν των, εἴμεθα γνήσιοι. Πόθεν δὲ προέρχεται ἡ ἀξία μας, εἰμὴ ἐκ τοῦ ὅτι ἐκεῖνοι ποῦ μᾶς κατεσκεύασαν, εἰργάσθησαν μὲ ζῆλον καὶ εἰλικρίνειαν καὶ ἀγάπην καὶ πίστιν πρὸς τὰ ἰδανικά των! Ὄχι διὰ νὰ πλουτήσουν οὔτε διὰ νὰ γεμίσουν τὴν ἀγοράν, ἀλλὰ διὰ νὰ τιμήσουν τὸ ἐπάγγελμά των καὶ τὸ τάλαντον, τὸ ὁποῖον τοὺς ἔδωκεν ὁ Θεός. Βλέπω εἰς τὸ μέσον μας ἕνα ἀμαθὲς παιδί, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν παιδικήν του δύναμιν ἀγαπᾷ ἐμὲ καὶ τὴν καλλιτεχνίαν. Τὸν συμβουλεύω νὰ ἐντυπώση τὰ λόγια μου καλὰ εἰς τὴν ψυχήν του, καὶ νὰ ἐνθυμῆται πάντοτε ὅτι ἡμεῖς ἐκτιμώμεθα σήμερον, ἐπειδὴ ἐκεῖνοι οἱ παλαιοί, ποῦ μᾶς ἐδημιούργησαν, ἦσαν εἰλικρινεῖς καὶ ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν γνησίαν τέχνην, καὶ δι᾿ αὐτὸ μᾶς ἔπλασαν ὅπως εἴμεθα, καὶ ἐπεριφρόνησαν τὴν ἀπάτην καὶ τὴν ψευτοεργασίαν. Καλῶς ἐνθυμοῦμαι τὸν κύριόν μου Αὐγουστῖνον Χιρσφῶγκελ, πῶς ἔζησε ζωὴν φρόνιμον καὶ ἄμεμπτον, πῶς εἰργάζετο μὲ ἀφοσίωσιν καὶ τιμιότητα, καὶ ἦτο τὸ καμάρι τῆς ἐποχῆς του καὶ τῆς πατρίδος του. Ναί, νὰ γυρίσωμεν πάλιν κοντὰ στοὺς δημιουργούς μας, αὐτὸ θὰ ἦτο ἡ μεγαλειτέρα εὐτυχία δι᾿ ἡμᾶς. Ἀλλ᾿ ἐκεῖνοι ἔχουν πεθάνει πρὸ πολλοῦ, ἐνῷ ἡμεῖς, τὰ ἔργα των, ἐξακολουθοῦμεν νὰ ὑπάρχωμεν, καὶ πρέπει νὰ ἐξακολουθήσωμεν νὰ ὑπάρχωμεν διὰ νὰ δοξάζωνται ἐκεῖνοι, ἕως οὗ μᾶς εὕρη καμμία καταστροφή. Ἐγώ, ποῦ ἐθαυμάσθην ἀπὸ αὐτοκράτορας καὶ μεγιστᾶνας, τελευταίως ἐπὶ πολλὰ ἔτη κατῴκησα ὑπὸ στέγην πτωχικὴν καὶ ἐζέστανα τρεῖς γενεὰς πτωχῶν παιδίων, τὰ ὁποῖα κοντὰ εἰς τὴν θαλπωρήν μου ἐλησμόνουν τὴν πεῖναν των καὶ ἔπαιζον χαριτωμένα ἢ ἀπεκοιμῶντο γύρω μου. Καὶ ἐγὼ ἔχαιρον εἰς τὴν χαράν των καὶ ᾐσθανόμην ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ μέγας Χιρσφῶγκελ θὰ ἔχαιρεν ὁμοίως ὅτι τὸ δημιούργημά του ἔφερε τόσην παρηγορίαν καὶ ἀνακούφισιν εἰς τὰς πτωχὰς αὐτὰς ὑπάρξεις. Πόσον ὡραιότερον καὶ ἐνδοξότερον εἶναι αὐτὸ παρὰ νὰ ἦναι τοποθετημένος κανεὶς εἰς ἓν ψυχρὸν μουσεῖον, ὅπου θὰ θαυμάζεται ὑπὸ τῶν εἰδικῶν καὶ θὰ ἀκούη τὰ μωρὰ σχόλια τῶν μὴ εἰδικῶν! Ποῦ μὲ πηγαίνουν τώρα, δὲν ἠξεύρω· τοῦτο μόνον γνωρίζω ὅτι ἔφυγα ἀπὸ ἕνα σπίτι πτωχικὸν ὅπου μὲ ἠγάπων καὶ ὅτι τοιαύτην ἀγάπην θὰ ἦναι δύσκολον νὰ εὕρω ἀλλοῦ! Ἡμεῖς μόνον μένομεν διαρκῶς, ἡμεῖς τὰ δημιουργήματα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Καὶ ἡμεῖς ἓν μόνον ἠμποροῦμεν νὰ πράξωμεν — νὰ κάμωμεν τοὺς ἀνθρώπους ποῦ εἶναι γύρω μας εὐτυχεῖς ἐπὶ ὀλίγον διάστημα, ἕως οὗ παρέλθουν. Καὶ αὐτὸ ἂν κάμωμεν, εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ ἐκπληρώσωμεν τὸν σκοπὸν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι μᾶς ἐδημιούργησαν καὶ οἱ ὁποῖοι, ἂν καὶ ἀπέθανον, ὅμως εἰς ἡμᾶς ἀκόμη ζοῦν καὶ λαλοῦν».

Ἀφοῦ εἶπεν αὐτά, ἡ φωνὴ ἐκ τῆς θερμάστρας ἐσιώπησε. Τὸ φῶς τῆς αἰθούσης ἤρχισε βαθμηδὸν νὰ σβύνῃ, ἐλαφροτάτη δὲ καὶ μελῳδικὴ μουσικὴ ἐκ τοῦ παλαιοῦ κλειδοκυμβάλου ἠκούσθη, καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐσβέσθη μαζὺ μὲ τὸ φῶς. Αἴφνης κάποιο μέγα ὡρολόγιον τῆς πόλεως ἐκεῖ πλησίον ἤρχισε νὰ σημαίνῃ τὴν ἕκτην ὥραν, καὶ ὁ Αὔγουστος ἀνετινάχθη ἐκ τοῦ στρώματος τῶν ταπήτων, ὅπου εἶχε διέλθει τὴν νύκτα. Τὸ ψῦχος ἦτο ἀρκετὰ δριμὺ καὶ οἱ νυγμοὶ τῆς πείνης ἐπανήρχισαν ἐντονώτεροι ἢ ἀφ' ἑσπέρας. Ἀλλ' ὁ Αὔγουστος δὲν ᾐσθάνετο οὔτε τὸ ψῦχος οὔτε τὴν πεῖναν· ἡ ψυχή του ἐθερμαίνετο ἀκόμη ἀπὸ τὸ ὡραῖον ὄνειρον, τὸ ὁποῖον εἶδε καὶ τὸ ὁποῖον ἐδυσκολεύετο νὰ πιστεύσῃ ὅτι δὲν ἦτο πραγματικότης. Ὑπὸ τὸ ὠχρὸν φῶς τῆς αὐγῆς, τὸ ὁποῖον εἰσήρχετο διὰ τῶν φεγγιτῶν, διέκρινε τὰ διάφορα γύρω του ἀντικείμενα, τὸ κομψὸν ἀγαλμάτιον τῆς κυρίας, τὰ πινάκια κτλ. ποῦ ἐκινοῦντο καὶ ὡμίλουν πρὸ ὀλίγου, καὶ τὸν μεγαλοπρεπῆ Χιρσφῶγκελ εἰς τὴν γωνίαν, ποῦ εἶχε λαλήσει τόσον ὡραῖα. Ὦ! αὐτὰ τὰ ὡραῖα λόγια δὲν θὰ τὰ ἐλησμόνει ποτέ!

Ἐσηκώθη ἐπὶ τέλους καὶ εἶχε κάμει ὀλίγα βήματα διὰ νὰ ξεμουδιάσῃ τὰ παγωμένα μέλη του, ὅταν αἴφνης ἤκουσε βήματα νὰ ἀναβαίνουν τὴν ἔξω κλίμακα. Ἔσπευσεν ὅθεν νὰ κρυβῇ καὶ πάλιν ἐντὸς τῆς θερμάστρας καὶ μόλις εἶχε κλείσει πάλιν τὴν θυρίδα τοῦ κρυψῶνός του, ὅταν ἡ θύρα τῆς ἀποθήκης ἠνοίχθη καὶ εἰσῆλθον οἱ ἔμποροι, κρατοῦντες ἀναμμένα κηρία, οἵτινες ἀκολουθούμενοι ἀπὸ ἐργάτας, ἤνοιξαν τὰ παραθυρόφυλλα καὶ ἐπεδόθησαν εἰς τὸ ἔργον τοῦ νὰ περιτυλίξουν τὴν θερμάστραν μὲ χονδρὰ πανιὰ καὶ νὰ τὴν σταυροδέσουν στερεῶς μὲ σχοινιά. Καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα κανεὶς δὲν εἶχε τὴν περιέργειαν νὰ ἀνοίξῃ τὴν θυρίδα τῆς θερμάστρας καὶ κανεὶς δὲν εἶχε τὴν ἐλαχίστην ὑποψίαν ὅτι ἐντὸς αὐτῆς κρύπτεται ἓν παιδίον. Ὁ Αὔγουστος ἐφρόντισε νὰ μὴ προδώσῃ τὸ κρησφύγετόν του διὰ καμμιᾶς κινήσεως ἢ ἤχου· ἀλλὰ δὲν ᾐσθάνετο μήτε τὸ ἐπικίνδυνον τῆς θέσεώς του μήτε τὴν πεῖναν καὶ δίψαν του. Μὲ τὰς ἀναμνήσεις τοῦ ὀνείρου του τὸν κατεῖχε μία ἔκστασις ψυχική· ᾐσθάνετο ὡς νὰ τὸν βαστάζουν ἄγγελοι εἰς τὰ χέρια των καὶ νὰ τὸν φέρουν πρὸς τὸν οὐρανόν.

Ἐπὶ τέλους ἡ συσκευὴ τῆς θερμάστρας ἐτελείωσε καὶ οἱ ἔμποροι διέταξαν τοὺς ἀχθοφόρους νὰ τὴν σηκώσουν εἰς τὰ χέρια των. Τὴν κατεβίβασαν μετὰ μεγάλης προσοχῆς εἰς τὸν δρόμον καὶ ἐκεῖθεν ἐπὶ ἁμαξίου τὴν μετέφεραν εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμόν, ὅπου τὴν ἐτοποθέτησαν εἰς εἰδικὸν βαγόνιον φορτηγόν, τὸ ὁποῖον συνεδέθη ἀμέσως μὲ ἁμαξοστιχίαν, ἑτοίμην πρὸς ἀναχώρησιν. Μετὰ τριῶν ὡρῶν διαδρομήν, ἡ θερμάστρα κατεβιβάσθη ἐκ τῆς ἁμαξοστιχίας εἰς ἕνα μικρὸν σταθμόν, κείμενον ἐπὶ τῆς ὄχθης μεγάλης καὶ ὡραίας λίμνης. Ἐκεῖ ἀνέμενε μικρὰ φορτηγὶς λέμβος, ρυμουλκουμένη ὑπὸ μικροῦ ἀτμοπλοίου. ἡ θερμάστρα ἐφορτώθη εἰς τὴν φορτηγίδα καὶ συνοδευομένη πάντοτε ὑπὸ τῶν ἐμπόρων καὶ ἀχθοφόρων, ἐρρυμουλκήθη εἰς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην τῆς μεγαλοπρεποῦς λίμνης, ὅπου ἐφαίνετο μακρόθεν ἓν μεγαλοπρεπὲς ἀνάκτορον ἐπί τινος λόφου ἐν μέσῳ ἀπεράντου δάσους.

Ἀφοῦ ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην, οἱ ἔμποροι ἐφόρτωσαν πάλιν τὴν θερμάστραν ἐπὶ τῶν ὤμων τῶν στιβαρῶν Βαυαρῶν ἀχθοφόρων καὶ

ἐξεκίνησαν ὅλοι ὁμοῦ διὰ τὸ ἀνάκτορον, τὸ ὁποῖον ἀπεῖχε περίπου δύο χιλιόμετρα ἀπὸ τὴν παραλίαν. Οἱ ἀχθοφόροι παρεπονοῦντο διὰ τὸ βάρος τοῦ φορτίου των, μὴ φανταζόμενοι ὅτι ἐκτὸς τοῦ βάρους τῆς θερμάστρας, ὑπεβάσταζον καὶ ἕνα ρωμαλέον παιδὶ τοῦ Τυρόλου· ἂν τὸ ὑπωπτεύοντο ἢ τὸν ἀνεκάλυπτον, ἀσφαλῶς θὰ τὸν ἐφιλοδώρουν μὲ ἕνα καλὸ ξυλοκόπημα! Ὁ Αὔγουστος ἤρχισε πάλιν νὰ καταλαμβάνηται ἀπὸ φόβους, ἀφοῦ τώρα πλέον ἦτο φανερὸν ὅτι ἐπλησίαζαν πρὸς τὴν κρίσιμον στιγμήν, καθ' ἣν θὰ ἀντίκρυζε τὸν νέον κύριον τοῦ ἀγαπητοῦ Χιρσφῶγκελ.

—«Ἂν φανῇ ἀγαθὸς καὶ εὔκολος, θὰ τὸν παρακαλέσω νὰ μὲ ἀφήσῃ νὰ μένω κοντὰ στὸν Χιρσφῶγκελ καὶ νὰ τὸν περιποιοῦμαι», ἐσκέπτετο ὁ μικρός. Ἀλλ' ἂν δὲν ἦτο ἀγαθὸς καὶ εὔκολος; Τί θὰ συνέβαινε; Καὶ ἡ ἀγωνία τοῦ Αὐγούστου ηὔξανε μὲ κάθε βῆμα τῶν ἀχθοφόρων. Ἡ ἀπόστασις δὲν ἦτο καὶ τόσον μεγάλη· ἀλλ' ὁ δρόμος ἦτο γεμᾶτος ἀπὸ χιόνι καὶ ἡ πορεία ὑπὸ τοιοῦτο βαρὺ φορτίον ἦτο δύσκολος.

Οἱ ἀχθοφόροι κατὰ μικρὰ διαλείμματα ἐσταμάτων καὶ ἀπέθετον τὸ φορτίον, διὰ νὰ ἀναπαυθοῦν· οἱ ἔμποροι τοὺς παρηκολούθουν μὲ φωνάς, μὲ ὑποσχέσεις προσθέτου ἀμοιβῆς καὶ μὲ ὕβρεις ἀκόμη, φοβούμενοι μήπως δὲν δυνηθοῦν νὰ φθάσουν εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον καὶ μάλιστα ἐντὸς ὡρισμένης ὥρας, ἥτις τοὺς εἶχεν, ὡς φαίνεται, ὁρισθῆ ἐκ τῶν προτέρων. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐφάνησαν αἱ πύλαι τοῦ ἀνακτόρου καὶ μετὰ μίαν τελευταίαν προσπάθειαν, ἡ συνοδία εἰσῆλθεν εἰς τὴν μεγάλην αὐλήν. (ἀκολουθεῖ)

— *Ἐν Ἰαπωνίᾳ μόλις ἥμισυ τοῖς ἑκατὸν τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῆς χώρας εἶναι Χριστιανοί. Ἐν τούτοις εἰς τὴν Ἰαπωνικὴν Βουλὴν ἐκ 431 βουλευτῶν οἱ 31 εἶναι Ἰάπωνες Χριστιανοί. Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι οἱ Χριστιανοὶ ἀπολαύουν ἀρκετῆς ἐκτιμήσεως ἐκ μέρους τῶν μὴ Χριστιανῶν συμπολιτῶν των.*